

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra pastorální a spirituální teologie

Náboženství a katechetika se zaměřením na vzdělávání

Marie Ošlejšková

MANIPULATIVNÍ TECHNIKY SEKT V ČR

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Franc, Th.D.

Olomouc 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu.

V Olomouci

.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Jaroslavu Francovi, Th.D.za cenné rady, připomínky a poznámky, které mi poskytl v průběhu zpracování práce.

Obsah

Úvod	6
1 Problematika definice sekty	8
1.1 Charakteristické znaky sekty	9
1.1.1 Uzavřenost a výlučnost	10
1.1.2 Fundamentalismus	10
1.1.3 Autoritářský způsob řízení, nesvobodné myšlení.....	10
1.1.4 Podceňování rozumu.....	11
1.1.5 Opozice	11
1.1.6 Předpisy a důraz na sankce	12
1.1.7 Pocit moci a důležitosti, utajování	12
2 Manipulativní techniky sekt	13
2.1 Psychická manipulace.....	13
2.1.1 Řízené chování.....	14
2.1.2 Řízené myšlení.....	16
2.1.3 Řízené emoce	18
2.1.4 Řízené informace	20
2.2 Fyzická manipulace	22
3 Svědkové Jehovovi.....	24
3.1 Základní údaje – vznik a vývoj.....	24
3.2 Svědkové Jehovovi v ČR.....	25
3.3 Manipulativní techniky – konkrétní příklady	26
3.3.1 Sociální izolace	26
3.3.2 Misijní činnost	27
3.3.3 Hygienické předpisy (zákaz transfuze)	27
3.3.4 Elitářská skupina	28
3.3.5 Odmítání vojenské a civilní služby	28
4 Hnutí Haré Kršna	30
4.1 Základní údaje – vznik a vývoj.....	30
4.2 Hnutí Haré Kršna v ČR.....	31
4.3 Manipulativní techniky – konkrétní příklady	33
4.3.1 Mantry.....	33

Manipulativní techniky sekt v ČR

4.3.2	Způsob oblékání, nové jméno	34
4.3.3	Denní řád.....	34
4.3.4	Rozdávání prasádam a literatury.....	35
5	Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů (Mormoni)	36
5.1	Základní údaje – vznik a vývoj.....	36
5.2	Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v ČR.....	37
5.3	Manipulativní techniky – konkrétní příklady	38
5.3.1	Utajování obřadů.....	39
5.3.2	Povinná misijní činnost.....	39
5.3.3	Oděv - garment	40
5.3.4	Stravování a sexualita	40
6	Scientologická církev	42
6.1	Základní údaje – vznik a vývoj.....	42
6.1.1	Narconon.....	43
6.1.2	Administrativní technologie.....	43
6.1.3	Aplikovaná scholastika	44
6.2	Scientologická církev v ČR	44
6.3	Manipulativní techniky – konkrétní příklady	45
6.3.1	Auditing	45
6.3.2	Oxfordský test osobnosti.....	46
6.3.3	Purifikační program	46
6.3.4	Nový jazyk.....	47
6.3.5	Vyvolávání pocitu viny.....	47
	Závěr	49
	Literatura a prameny	51
	Přílohy.....	54

Úvod

Cílem této bakalářské práce je uvést příklady manipulativních technik sekt v České republice.

Téma jsem si zvolila, protože mě tato problematika zaujala při četbě knihy *S. Hassana – Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. Autor v této knize uvádí, jak se stal členem sekty, popisuje svůj život v sektě a následně i vystoupení ze sekty. Dále se v knize zabývá způsoby, jakými sekta provádí nábor nových členů, jak prostřednictvím manipulace působí na stávající členy a uvádí způsoby jak zmanipulovaným lidem pomoci. Na základě této knihy jsem chtěla zjistit více informací o působení sekt přímo na území České republiky. Zajímalo mě také, jakým způsobem sekta působí na psychiku svých členů a jaké prostředky a techniky k tomu používá.

Z důvodu omezeného rozsahu práce jsem dané téma zpracovala pouze pro čtyři sekty působící na území České republiky. Jako kritérium pro výběr sekt jsem zvolila počet příslušníků těchto skupin a jejich veřejné působení. Vybrala jsem takové skupiny, které jsou registrované v České republice jako náboženské společnosti a se kterými je možné se často setkat i na veřejnosti.– Svědkové Jehovovi, Hnutí Haré Kršna, Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů a Scientologickou církev. Údaje o počtu občanů ČR hlásících se k jednotlivým náboženským skupinám uvádí Český statistický úřad ze sčítání lidu v letech 1991, 2001 a 2011.

Kritériu většího početního zastoupení a registraci v ČR se vymyká Scientologická církev, kterou jsem vybrala pro její specifické techniky manipulace a také proto, že na území České republiky působí skrze své přidružené organizace.

Při zpracování tématu bakalářské práce jsem postupovala tak, že jsem nejprve vybrala čtyři sekty působící na území České republiky podle výše uvedených kritérií. Dále jsem nastudovala manipulativní techniky sekt obecně a zpracovala přehled nejčastěji používaných technik.

Ke každé sektě jsem uvedla základní informace o jejím vzniku celosvětově i o počátcích působení sekty na území České republiky, které často sahá i před rok 1989. Podrobněji jsem se však zabývala působením a rozvojem těchto vybraných sekt na našem území po roce 1989.

Manipulativní techniky sekt v ČR

U jednotlivých sekt jsem vybrala několik výrazných projevů nebo pravidel, které odpovídají některé z popsaných manipulativních technik a uvedla na konkrétních příkladech jakým způsobem jsou používány u dané sekty.

Pro získání informací o tématu jsem vycházela převážně z literatury zabývající se touto problematikou. Informace o vybraných sektách jsem čerpala nejvíce z monografií Zdeňka Vojtíška a Dušana Lužného. Při zpracování kapitoly o hnutí Haré Kršna v České republice jsem využívala nejvíce dvě publikace - *Děti modrého boha: tradice a současnost hnutí Haré Kršna* od Miloše Mrázka a *Oddaní Kršny: hnutí Haré Kršna v pohledu sociálních věd* od Milana Fujdy a Dušana Lužného. Obě tyto knihy velmi podrobně popisují působení Hnutí Haré Kršna na našem území.

Významným zdrojem informací byl také religionistický časopis Dingir, jehož články jsou zaměřeny na situaci nových náboženských hnutí ve světě i na území České republiky. Pro doplnění informací o jednotlivých sektách jsem také čerpala z oficiálních internetových stránek uvedených sekt.

Pro popis manipulativních technik jsem vycházela nejvíce z publikací J.M. Abralla: *Mechanismus sekt* a S. Hassana *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*.

1 Problematika definice sekty

České slovo „sekta“ pochází z latinského *secta* (škola, směr), které je odvozeno od *sequor* (následuji) nebo od *seco* (řežu, sekám). Pro skupiny označované jako sekty je charakteristické nekritické následování. Význam odštěpení od většího náboženského nebo politického celku dnes již není plně dostačující, protože znaky sekty vykazují i skupiny, které se od žádného takového celku neoddělily. Výrazem sekta bývá označována skupina, která se vyznačuje aspoň některými znaky charakteristickými pro sektu.¹

Pro pojem „sekta“ zatím neexistuje obecná definice, která by ho plně vystihovala. „Sekta“ bývá často popisována pomocí jejích charakteristických znaků.

Z. Vojtíšek výraz „sekta“ definuje: „Slovem sekta se dnes spíše označuje skupina, která má alespoň některé „sektářské“ charakteristiky“ a dále uvádí výčet jednotlivých charakteristických rysů sekty.²

Jinou definicí sekty je například: „V současnosti je pojem sekta užíván pro pojmenování skupiny vydělující se z nějakého celku, tedy ne nutně náboženského. ... Pro současné užívání pojmu sekta jsou charakteristické dva přístupy. Jeden vnímá sektu jako malou náboženskou skupinu, odštěpenou od církve, například pro odlišný výklad učení či provádění obřadů. Druhý používá tohoto pojmu pro popis skupin izolujících se od společnosti vůbec, nebo od nějakého širšího hnutí a které dogmaticky hlásají určité zásady, názory, zpravidla odtržené od běžné, sociální reality.“³

Mnoho vědců zabývajících se problematikou sekt dává přednost termínu „nové náboženské hnutí“ před použitím výrazu „sekta“. Jako důvod uvádí pejorativní zabarvení a negativní konotace v každodenní řeči. Z našich vědců se o opuštění termínu „sekta“ významně zasazuje religionista Ivan Štampach, pojem „nové náboženské hnutí“ používá ve svých publikacích také Zdeněk Vojtíšek.⁴

Pojem „sekta“ je jedním ze základních pojmů sociologie náboženství. Do tohoto oboru ho uvedl již jeho zakladatel Max Weber (1865-1920), který rozlišuje mezi „církevní“ a „sektářskou“ orientací náboženské skupiny.⁵ Za hlavní kritérium pro rozdělení náboženských skupin na „církve“ a sekty“ používá Weber především aspekt členství a

¹ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Netradiční náboženství u nás*. s. 17.

² Tamtéž, s. 17.

³ Srov. BLAZ, J. *Nebezpečí*. s. 38.

⁴ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*. s. 42-43.

⁵ Srov. VOJTÍŠEK, Z., Co se slovem „sekta“. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. roč. 2004, č. 4. s. 113.

míru začlenění skupiny do společnosti. V organizaci typu „církev“ je členství získáno již při narození do této skupiny a není spojeno s vědomým výběrem. S církví jsou také spojovány svátosti, na kterých se mohou podílet nejen dospělí členové církve, ale i jejich děti. Důležitou roli v církvi hraje také tradice, která je chápána jako významný zdroj posvátné autority. Církev je v souladu s hodnotami a kulturou většinové společnosti.

„Sekta“ je ve Weberově pojetí chápána jako exkluzivní sociální skupinu, ve které členství není dáno narozením, ale je výsledkem volby dospělého jedince. Tato volba však není automaticky spojena s přijetím do skupiny. „Sekta“ má přísné podmínky, pro vstup členů, mezi které patří především dodržování předepsaných norem a vysoký stupeň identifikace s danou skupinou a jejím posláním. Důležitým prvkem „sekt“ je také pocit jisté vyvolenosti, který mají členové skupiny společný. V tomto pojetí je pak „sekta“ pojímána jako protestní skupina, která se vymezuje vůči většinové společnosti. Sekta také na rozdíl od církve preferuje emocionální prožívání bohoslužeb, vytváření atmosféry vzájemné sounáležitosti spojené s častými náboženskými zážitky bez jakékoliv potřeby jejich intelektuálního vysvětlení.⁶

V této práci používám pojem „sekta“ ve smyslu výše uvedeného Weberova sociologického pojetí.

1.1 Charakteristické znaky sekty

V tomto oddílu uvádím některé znaky, které jsou pro sekty typické. Pomocí níže uvedených znaků bývá sekta často charakterizována. Přesto však je důležité si uvědomit, že ne každá náboženská skupina, ve které se vyskytují některé z těchto znaků, musí být nutně sektou. Naopak každá sekta nemusí vždy splňovat všechny znaky, které zde uvádím. Uvedené znaky mají většinou spíše negativní charakter, což vychází z pojetí sekty jako skupiny, která je v opozici k majoritní společnosti, proto se této společnosti jeví jako negativní. Pro samotné členy sekty, však mohou být přijímány zcela z jiného pohledu. Například velký důraz na dodržování předpisů a bezmezná důvěra autoritě může být společností považována za projev nesvobody. Naopak člen sekty ji může vnímat jako zjednodušení života, nalezení pravidel a řádu v dnešním složitém světě a objevení životní cesty.

⁶ Srov. VÁCLAVÍK, David. *Sociologie nových náboženských hnutí*. s. 37-38.

1.1.1 Uzavřenost a výlučnost

Sekta se považuje za jediného držitele pravdy, okolní svět a jeho myšlenky jsou považovány za nebezpečné. Z toho důvodu také není vhodné být s okolním světem v kontaktu víc než pouze v rámci nejnútnejších praktických potřeb.⁷

Sekta vytváří prostředí, které je uzavřené před jinými informačními zdroji a podněty zvenku. Pokládá například četbu jiné než „své“ náboženské literatury za zbytečnou, jakoukoliv formu zábavy nebo vzdělání za ztrátu času, vydávání finančních prostředků nad rámec základních potřeb za zbytečné plýtvání.⁸

1.1.2 Fundamentalismus

Interpretace pramenů, věrouky nebo posvátných spisů sekty je jednoduchá a přímočará. Tyto spisy jsou čteny nekriticky bez ohledu na styl řeči nebo dobové určení věroučných pramenů.⁹

Jednoduché „pravdy“ a „návody“ autority sekty tak mohou snadno odpovědět na existenciální nebo duchovní otázky hledajícího člověka a využití času ve službě pro organizaci dá hledajícímu jasný životní program, který koresponduje s ideály dané sekty.¹⁰

Pochybnosti, námítky nebo otázky nejsou v prostředí obvyklé, a pokud jsou vzneseny, bývají odkládány formou zjednodušených pouček. Zjednodušená nauka, její „černobílost“ a s ní spojená radikalita staví jasné hranice mezi sektu a okolní společnost, neboť umožňuje pouze dva postoje: rezolutní odmítnutí nebo bezvýhradné přijetí.¹¹

1.1.3 Autoritářský způsob řízení, nesvobodné myšlení

Výroky autority v sektě (zakladatele, vůdce, mesiáše, vedoucích společenství) jsou považovány za závazné a nezpochybnitelné a jejich autorům jsou přisuzovány božské atributy. Členům sekty není ponechán prostor pro individuální rozhodování, naopak vedoucí sekty rozhodují o všech oblastech života členů sekty a nepřipouští alternativy.

⁷ Srov. ŠTAMPACH, O. I. *Sekty a nová náboženská hnutí: naděje a rizika*. s. 4.

⁸ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*. s. 49.

⁹ Srov. ŠTAMPACH, O. I. *Sekty a nová náboženská hnutí: naděje a rizika*. s. 4.

¹⁰ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Netradiční náboženství u nás*. s. 18.

¹¹ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*. s. 49.

Při posuzování pravdivosti informací se členové sekty zajímají spíše o zdroj, ze kterého informace pochází (zda jde o zdroj schválený sektou) než o to, co daná informace obsahuje.¹²

Poslušnost autoritám není členy sekty přijímána jako omezování svobody, ale naopak jako úleva, protože odnímá břemeno rozhodování a odpovědnosti za svá rozhodnutí. Odpovědnost člena sekty je přenesena na vůdce, jehož autorita je nezpochybnitelná a poslušnost se tak může stát pro člena sekty snadným únikem před povinnostmi a rozhodováním člověka v běžném životě.¹³

1.1.4 Podceňování rozumu

Před rozumem jsou upřednostňovány zkušenosti, pocity a zážitky. Hodnota poznání bývá snižována a vzdělání opovrhováno. Není přípustné jakékoliv kritické posuzování autoritativní „pravdy“. Pokud se v takovéto „pravdě“ objeví nedostatky nebo pokud se nesplní její předpoklady nebo předpovědi, není nikdy chyba přisuzována této „pravdě“, ale jejím posluchačům, kteří ji pouze nesprávně pochopili.¹⁴

1.1.5 Opozice

Sekta se vyčleňuje proti vyznání, praxi a hodnotám převládající kultury v daném prostředí¹⁵, vyznačuje se také opozicí vůči církevní hierarchii.¹⁶

Někdy bývá jako znak sekty uváděno i protikněžské zaměření. Je tím vystihována především bezprostřednost vztahů a počáteční rovnost všech členů sekty (kromě vůdce nebo zakladatele sekty) než cílené zaměření proti duchovním. Ti jsou sice chápáni jako představitelé nepřátelského okolí, ale v tomto pojetí je podstatnější, že jsou symbolem náboženské nerovnosti a hierarchie.¹⁷

¹² Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Netradiční náboženství u nás*. s. 18.

¹³ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Netradiční náboženství u nás*. s. 18.

¹⁴ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Netradiční náboženství u nás*. s. 19.

¹⁵ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Netradiční náboženství u nás*. s. 39.

¹⁶ Srov. BLAZ, J. *Nebezpečí*. s. 40.

¹⁷ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*. s. 53.

1.1.6 Předpisy a důraz na sankce

V sektě je detailně řízena nejen oblast duchovních záležitostí, ale i každodenního života – např. způsob oblékání, délka vlasů, s kým je povoleno hovořit a na jaké téma.¹⁸

Pokud jedinec neprojevuje patřičnou oddanost, neřídí se pravidly nebo se proti těmto pravidlům bouří, je potrestán, vyloučen se skupiny, nebo požádán, aby společenství opustil. Podle učení většiny sekt opuštěním skupiny člověk ohrožuje vlastní spasení, které je přislíbeno výhradně členům skupiny.¹⁹

1.1.7 Pocit moci a důležitosti, utajování

Silná autorita umožní člena sekty zažívat pocit moci a výjimečnosti. Je pro něho velmi lákavé náležet k organizaci, která dříve nebo později převezme vládu nad světem a která si už nyní dělá nárok na vlastnictví řešení všech světových problémů. Přestože člen zatím trpí nepochopením od lidí, kteří jsou „vně“ organizace, uvědomuje si, že jejich nevědomost je pouze dočasná a že nakonec uznají, že měl pravdu on a jeho skupina.²⁰

Pod vlivem přesvědčení o jedinečnosti a výlučnosti svého poznání a poslání jsou členové sekty často ochotni přikládat nadpřirozený význam událostem, kterým jsou pasivně nebo aktivně přítomni. Přesvědčení, že se podílejí na rozhodujících kosmických dějích, dává každé události v jejich životě hlubší význam. Celý svět je pak pro ně plný znamení, důkazů o nadpřirozených zásazích a zázraků.²¹

Členství v sektě poskytuje jedinci zřetelnou sociální identitu, která je pro něho velmi vysokou hodnotou převyšující všechny další povinnosti a vztahy.²²

K projevům sekty patří často také utajování její organizační struktury, utajování nauky nebo postupů při náboru nových členů.²³

¹⁸ Srov. BLAZ, J., TEL, J. Nebezpec . s. 40.

¹⁹ Srov. BLAZ, J. Nebezpec . s. 39-40.

²⁰ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Netradiční náboženství u nás*. s. 19.

²¹ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*. s. 55.

²² Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*. s. 50.

²³ Srov. ŠTAMPACH, O. I. *Sekty a nová náboženská hnutí: naděje a rizika*. s. 4.

2 Manipulativní techniky sekt

Tato kapitola popisuje základní typy manipulativních technik, které sekty využívají. Výčet nezahrnuje zcela všechny techniky manipulace. Některé typy manipulace se vyskytují napříč sektami, jiné jsou specifické jen pro určité konkrétní skupiny. V následujících kapitolách se zaměříme především na techniky používané v sektách působících na našem území. Konkrétní příklady používání manipulativních technik u vybraných sekt jsou uvedeny v samostatných kapitolách věnovaných jednotlivým sektám.

2.1 Psychická manipulace

Jedná se o systém, který rozkládá lidskou identitu. Identita se skládá z různých složek tvořících určitý celek, kterými jsou například: názory, chování, způsob myšlení a emoce. Původní identita, která je výsledkem svobodné volby, pod vlivem manipulace ustoupí identitě nové, většinou takové, kterou by si člověk dobrovolně nevybral, kdyby nebyl vystaven společenskému tlaku.²⁴

Tato proměna se projevuje radikální změnou osobnosti a radikální změnou dosavadního způsobu života. Podstatou psychické manipulace je vytvořit závislost a potlačovat samostatnost v rozhodování a individualitu.²⁵

Manipulátor bývá považován za přítele nebo za člověka rovnocenného, takže manipulovaná osoba bývá méně ve střehu. Bezděčně s manipulátory spolupracuje a poskytuje jim soukromé informace. Manipulovaná osoba také netuší, že tyto informace budou použity proti ní. Psychická manipulace nevyžaduje téměř žádné fyzické násilí. Vytváří však efekt indoktrinace, tedy slepé a odevzdané přijetí určité nauky a názorů, který kombinuje se skupinovou dynamikou. Manipulovaná osoba je podvedena a zmanipulována tak, aby dělala to, co se od ní požaduje. Manipulaci si však neuvědomuje, proto reaguje na tuto skutečnost vcelku pozitivně.²⁶

Psychickou manipulaci můžeme rozdělit na čtyři primární složky: řízené chování, řízené myšlení, řízené emoce a řízené informace.

²⁴ Srov. HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. s. 86.

²⁵ Srov. HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. s. 87.

²⁶ Srov. HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. s. 89.

První tři z těchto složek analyzoval ve své teorii kognitivní disonance v roce 1957 psycholog Leon Festinger, čtvrtou přidává na základě vlastních zkušeností se sektou Steven Hassan.²⁷

Tato teorie ukazuje vliv rozporných poznatků na postojích a chování jedince. Základním pojmem je disonance, což je konflikt, ke kterému dochází, pokud se na rozdíl od ostatních dvou částí lidské identity změní buď myšlení, chování nebo emoce. Člověk je schopen snést pouze určité množství nesouladu mezi složkami, které tvoří jeho identitu.²⁸

Podle Festingera vede disonance ke zvyšování tlaku na to, aby byla redukována a aby se člověk vyhnul jejímu nárůstu. Tento tlak se pak projevuje změnou chování, změnou poznatků, případně také přijímáním nových informací a nových postojů.²⁹

2.1.1 Řízené chování

Řízené chování znamená, že sekta ovlivňuje a kontroluje prostředí, kde člověk žije, jeho stravovací návyky, způsob oblékání, denní rytmus, práci, kterou člověk vykonává, a omezuje jeho volný čas. Chování jednotlivců je usměrňováno požadavkem, že každý má jednat takovým způsobem, jakým by jednala skupina. Jakýkoliv projev individualismu je potlačován. Rozkazy, které jsou velmi kategorické, většinou vycházejí od vedoucího skupiny přes různé stupně jeho pomocníků, kteří je pak sdělují řadovým členům. Za správné plnění těchto příkazů jsou členové sekty veřejně chváleni, odměňováni nebo i povýšeni v hierarchii sekty. Za nedodržování předpisů jsou členové káráni, kritizováni a jsou nuceni vykonávat ve skupině podřadné práce.³⁰

2.1.1.1 Odnímání osobního oblečení

Tato technika, při které je jedinci odebráno jeho osobní oblečení a nahrazeno oděvem skupiny, bývá příslušníky sekty zpočátku těžce snášena. Jedince totiž zbavuje části jeho identity. Oblečení, nezávisle na módě, poskytuje zároveň masku i ochranu. Proto některé sekty nařizují svým členům, aby nosili zvláštní oděv, který je banalizuje. Oblečení se tak stává znakem příslušnosti ke skupině, zárukou poslušnosti, prostředkem identifikace a projevem oddanosti vůdci. Člen sekty už není vnímán jako jedinec, ale jako součást

²⁷ Srov. HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. s. 92.

²⁸ Srov. HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. s. 92.

²⁹ Srov. PLHÁKOVÁ, A. *Dějiny psychologie*. s. 147.

³⁰ Srov. HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. s. 93-94.

skupiny. Se způsobem oblečení souvisí i další pravidla tělesného vzhledu, které některé sekty po svých členech požadují. Jedná se například o úpravu účesu, malování na kůži, tetování apod.³¹

2.1.1.2 Hygienická pravidla

Tato pravidla představují nepřímý vpád do osobního prostoru člověka prostřednictvím postupného znemožňování, aby si jedinec sám spravoval svůj tělesný prostor a svůj obraz. Sekty tímto způsobem zasahují do volby stravování, lékařské péče a prevence nebo odmítají některé léčebné prostředky. Nemoc je považována jako důsledek špatných činů nebo myšlenek, které jsou pro sektu škodlivé. K uzdravení není žádoucí vyhledávat pomoc lékaře, ale napravovat se formou veřejné zpovědi nebo jiného pokání.³²

2.1.1.3 Sexualita

Sekty často vydávají pravidla sexuálního chování pro své členy. Pravidla jsou pro jednotlivé sekty různá, od sexuální zdrženlivosti k nespoutanému střídání sexuálních partnerů, od posvátné prostituce ke kontrolovanému výběru partnera. Obřady nabývající charakteru orgií jsou běžné v řadě sekt, avšak právo první noci zůstává výsadou četných vůdců sekt.³³

2.1.1.4 Soutěžení

Členové sekty mezi sebou neustále soutěží. V rámci „závodu“ v dosažení nejvyšší pravdy se snaží postupovat stále vpřed a nenechat se předejít těmi, kdo jsou s nimi srovnatelní. Důsledkem tohoto soupeření je pak velmi aktivní nábor nových členů. Náborové statistiky, které si vedou téměř všechny sekty formou měsíčních nebo čtvrtletních zpráv, pak nabývají téměř rituální hodnoty v míře, v jaké odrážejí vnitřní dynamiku společenství. Za úspěch v činnosti pro skupinu nebo za aktivní nábor jsou pak členové náležitě hodnoceni přidělováním známek, bodů, stupňů nebo titulů.³⁴

³¹ Srov. ABGRALL, J. M. *Mechanismus sekt*. s. 164.

³² Srov. Tamtéž, s. 125.

³³ Srov. Tamtéž, s. 126-127.

³⁴ Srov. Tamtéž, s. 130.

2.1.2 Řízené myšlení

Řízené myšlení zahrnuje důkladné vštípení nauky, člen sekty si osvojí nový způsob vyjadřování, a metody, které zabraňují svobodnému myšlení, protože mysl musí zůstat „soustředěná“ na učení sekty. Tímto způsobem pak člen sekty dokáže sám sebe manipulovat, aniž by si tuto skutečnost uvědomoval. Nauka sekty bývá většinou absolutistická – všechno rozděluje na bílé nebo černé a nesnášenlivá vůči všem a všemu, co je mimo sektu. Vše, co je považováno za dobré, představuje vůdce sekty a sekta samotná. To, co je špatné, patří do vnějšího světa mimo sektu. Člen skupiny nemusí myslet samostatně, neboť ideologie sekty mu odpoví na všechny otázky a všechny situace za něho vyřeší. Řízené myšlení dokáže účinně odstranit veškeré pocity, které nejsou v souladu s naukou sekty.³⁵

Americký psycholog polského původu Milton Rokeache uvádí tři rozlišující znaky tzv. programovaného myšlení:

1. Konformnost s autoritou

Člověk, jehož myšlení bylo „naprogramováno“, se nejprve ptá, odkud informace pochází, a teprve potom se zajímá o její obsah. Zdroj myšlenek je pro něho natolik důležitý, že ho používá jako kritérium pravdy. Autoritě věří víc než sám sobě a jen v minimu svých názorů se liší od názorů autority.

2. Neschopnost rozeznat vnitřní rozpornost tvrzení

Člověk programového myšlení není schopen postřehnout vnitřní rozpor informací, které hlásá. Na bezrospornosti tvrzení mu nezáleží, je pro něho pouze důležité, že tyto názory zastává „jeho“ autorita, která jistě zná řešení případných rozporů mezi jednotlivými tvrzeními.

3. Změna názorů

Člověk programového myšlení je schopen velkých proměn v hláсанých názorech. Tyto proměny však nemají vliv na jeho víru v autoritu, od které tyto názory pocházejí. Jedinec si tuto změnu názorů často ani neuvědomuje, přestože je na ni okolím upozorňován. Příkladem této proměny jsou například nevyplněné předpovědi konce světa u některých sekt. Přesto, že očekávaný konec nenastal, členové sekty zůstávají dál oddaní svému vůdci.³⁶

³⁵ Srov. HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. s. 95-96.

³⁶ Srov. REMEŠ, P. *Mysleli jinak. Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. s. 5-6

2.1.2.1 Rituály brzdící myšlení

Členové sekty se učí, jak sami blokovat nežádoucí myšlenky. Sektou je tato metoda prezentována jako prostředek k duchovnímu růstu a zdatnosti. Když se jedinec přistihne se „špatnou“ myšlenkou, odstraní ji jako nežádoucí a obnoví duševní rovnováhu. Způsoby, kterými toto členové sekty provádí, jsou v různých skupinách různé, například soustředěné modlitby, hlasité nebo tiché recitace, rozjímání, zpěv nebo jiné projevy. Tyto způsoby jsou za normálních okolností cenné a užitečné, takto používané v sektách však ztrácejí svůj smysl. Jsou využívány mechanicky a členové sekty jsou naprogramováni tak, aby je automaticky využívali při jakémkoliv náznaku pochybnosti, nejistoty nebo strachu.³⁷

2.1.2.2 Přejímové předměty

Není možné, aby člen sekty byl neustále pod absolutní kontrolou, proto často sekty doporučují nošení předmětů, které mají jedinci neustále připomínat jeho příslušnost k této skupině. Tento předmět má jednak funkci znamení příslušnosti k určité skupině a také ochrannou roli (amulety, talismany). Nošení předmětu udržuje kontinuitu svazku se sektou a vytváří určitou formu kontroly na dálku – předmět se stává náhradním předmětem, který zastupuje vzdáleného vůdce sekty.³⁸

2.1.2.3 Mantry

Používání manter je v sektách jednou z velmi rozšířených technik. Slovo „mantra“ pochází ze sanskrtu a znamená „posvátná formule“. V sektách jsou mantry používány jako nástroj myšlení. Ve védské tradici dostává mantra až božské rozměry – je slovem Božím, ale je také zjeveným Bohem a schopností Boha tvořit. Princip používání mantry je v opakování jedné slabiky nebo věty v měnícím se rytmu. Toto opakování umožňuje snížit bdělost, následkem toho může dojít až k hypnotickému stavu nebo dokonce transu. Důležitý není význam, ale rituální vyslovování mantry, její účinnost vyplývá z rytmického opakování, které může být prováděno hlasitě, tiše nebo jen v myšlenkách.³⁹

2.1.2.4 Izolace z důvodu scestnosti

K rozvádění scestných doktrín, které při jejich vysvětlování lidem mimo sektu vyvolají smích, dochází až v pokročilém stádiu iniciace jedince do sekty. Jakmile některý článek

³⁷ Srov. HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. s. 95.

³⁸ Srov. ABGRALL, J. M. *Mechanismus sekt*. s. 165.

³⁹ Srov. ABGRALL, J. M. *Mechanismus sekt*. s. 146-147.

nauky vyvolá u ostatních mimo sektu smích nebo nepochopení, vyhne se člen sekty jejímu výkladu na veřejnosti. Tím dochází ke zvětšení odstupu od skutečnosti a pocit pronásledovanosti od okolního světa a ještě více je zvýrazněna uzavřenost a paranoidně nedůvěřivé chování členů sekty, kteří se cítí jako příslušníci skupiny, kterou „nevěřící“ pronásledují.⁴⁰

2.1.2.5 Elitní skupina

Členům sekty je vštěpováno přesvědčení, že jsou elitní skupinou lidstva. Toto vědomí zvláštního poslání, umožňujícího účastnit se nejdůležitějších události v dějinách, je silné emocionální pouto, které každého člena sekty zavazuje k co nejhorlivější práci a oběti. Skupina je přesvědčena, že byla vybrána (Bohem, dějinami nebo jinou nadpřirozenou silou), aby zachránila lidstvo a vyvedla ho z temnoty do nového osvícenství. Pocit vyvolení však s sebou nese i odpovědnost, proto je členům sekty často zdůrazňováno, že pokud nebudou náležitě konat své povinnosti, zrazují tím nejen sektu, ale i celé lidstvo.⁴¹

2.1.3 Řízené emoce

Tato složka psychické manipulace se snaží ovládnout a eliminovat rozsah lidských citů. Velmi silným prostředkem, který sekty využívají k ovládnutí lidských emocí, je pocit viny a strach, přestože její členové netuší, že jsou tímto způsobem manipulováni. Jsou naučeni, že vždy obviňují sami sebe a s vděčností přijímají jakékoliv upozornění na vlastní nedostatky. Strach spojuje členy sekty ještě více k sobě a vytváří vnějšího nepřítele, který sektu ohrožuje. Členům sekty není dovoleno mít nebo dávat najevo negativní emoce, jsou vedeni, aby nedbali na sebe a své potřeby, ale pouze na skupinu. Nikdy nesmějí kritizovat vůdce, místo toho mají kritizovat sami sebe. Mnoho sekt také ovlivňuje interpersonální vztahy svých členů, určují, s kým se jedinec smí stýkat a komu se má vyhýbat, některé sekty dokonce rozhodují, kdo si má koho vzít a kontrolují celý vztah včetně sexuálního života.

Lidé v sektě jsou často udržováni v nejistotě, jednu chvíli jsou chváleni a v zápětí jsou trestáni. Touto metodou (odměnou, za kterou hned následuje trest) sekta ve svých členech účinně vytváří pocit závislosti a bezmoci.

⁴⁰ Srov. ABGRALL, J. M. *Mechanismus sekt*. s. 122.

⁴¹ Srov. HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. s. 117-118.

Dalším prostředkem citové manipulace je veřejné vyznání hříchů nebo nesprávných názorů. Ovšem ani po veřejném pokání není staré provinění v pravém smyslu odpuštěno a při dalším nesprávném kroku je jedinci připomínáno a použito k manipulaci, která ho má přivést k poslušnosti.

Velmi účinná metoda, kterou sekta ovlivňuje emoce jedince, je fobie. Při myšlence na odchod ze sekty propadají lidé panickému strachu a silně si přejí, aby taková situace nikdy nenastala. Je jim vštěpováno, že pokud sektu opustí, budou bez milosti vydáni napospas temným silám, což je ještě více zdůrazňováno pomocí „skutečných“ příběhů bývalých členů, kterým se něco zlého přihodilo po odchodu ze sekty. Vůdci sekty však na veřejnosti prohlašují, že kterýkoliv z členů může sektu kdykoliv opustit a vzbuzují tak dojem, že mají tito lidé svobodnou vůli a svobodně se rozhodli v sektě zůstat. Ve skutečnosti však nemají lidé uvnitř sekty možnost volby, protože v nich byla vybudována fobie z vnějšího světa a jsou přesvědčováni, že se nemohou cítit bezpečně nikde jinde, než ve skupině.⁴²

2.1.3.1 Izolace

Podmínkou úspěšného začlenění do sekty je maximální omezení komunikace s vnějším světem. Člen sekty dostává jen obecné a pečlivě vyřídné informace. Navíc z důvodu velkého množství aktivit, které mu zaplňují každou volnou chvíli, není pánem svého času. Zároveň se musí podřizovat finančnímu poručnictví, sekta svým členům předepisuje způsob stravování, doporučenou literaturu, praktikování různých náboženských úkonů a tímto způsobem vede jedince k postupnému nahrazování svých vlastních potřeb plněním příkazů sekty. Sekty také usilují o přerušování vazeb na rodiče, které jsou z hlediska sekty nebezpečné ze dvou důvodů: rodiče jsou zpravidla jediná, které změna osobnosti jejich dítěte alarmuje. Druhým důvodem je, že zachování rodinné struktury by bránilo procesu přizpůsobování se sektě. Přerušování vazeb s rodiči se jen velmi zřídka objevuje ve formě explicitních příkazů, spíše se v sektách používá dialektického nebo ideologického maskování, jehož smyslem je ukazovat rodinu jako potenciální nebezpečí.

Dalším krokem k postupné izolaci jedince je budování překážek mezi členem sekty a jeho přáteli a blízkými. Poslední etapou je pak ztráta zaměstnání (pokud není pro sektu finančně výhodné) a tím ztráta kontaktů s okolním světem.⁴³

⁴² Srov. HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. s. 97-99.

⁴³ Srov. ABGRALL, J. M. *Mechanismus sekt*. s. 153-154.

2.1.3.2 Odnětí jména, přijetí rituálního jména

Některé sekty požadují od svých stoupenců, aby se vzdali svého rodného příjmení (případně i jména). Příjmení je znakem příslušnosti k rodině a k určité sociální skupině. Křestní jméno je zase nositelem přání rodičů nebo rodiny. Důvod, proč sekty požadují odložení jména a přijetí nového rituálního jména, je zahlazení stop pro případ, že by jedince hledali jeho blízcí. Druhým důvodem je přerušování symbolické vazby k rodině, změnou jména jedinec potvrzuje, že rodinná buňka odumřela a o přiznání sekty jako své nové kmenové buňky.⁴⁴

2.1.3.3 E-metr

Používání detektoru lži neboli elektrometru je mezi sektami málo rozšířené, ze známých sekt ji používá pouze scientologie a od ní odvozené sekty v podobě tzv. „E-metru“.⁴⁵ Elektrometr se používá především při tzv. auditingu, což je psychoterapeutické sezení, při kterém auditovaný pod dohledem vyškoleného člena skupiny objevuje ve svém životě negativní zážitky a pomocí lehké hypnózy se pokouší odstranit prvotní příčinu těchto zážitků tím, že je znovu prožívá. Příčina problémů bývá hledána nejen v tomto životě auditovaného, ale i v jeho údajných minulých životech.⁴⁶

2.1.3.4 Rituály

Rituály vymezují každému jedinci v organizaci skupiny přesnou roli a přispívají tak k posílení pocitu příslušnosti a procesu identifikace se skupinou. Nabytí symbolické nebo statutární funkce je odměnou, která vytváří mezi členy sekty soutěživost a podporuje výkonné schéma symbolické struktury. Rituální obřady mají podporovat soudržnost skupiny. Rituál dává členům sekty pocit účasti na něčem nadlidském, božském.⁴⁷

2.1.4 Řízené informace

Poslední složkou psychické manipulace je řízení a kontrola informací. Členům sekty je uzavřen přístup k informacím, které člověk potřebuje k tomu, aby si utvořil zdravý úsudek a vlastní názor. Sekty nejenom znemožňují přístup svých členů ke kritickým poznatkům,

⁴⁴ Srov. ABGRALL, J. M. *Mechanismus sekt*. s. 128.

⁴⁵ Srov. Tamtéž, s. 142.

⁴⁶ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 259.

⁴⁷ Srov. Tamtéž, s. 149.

ale také postrádají řádně fungující mechanismy ke zpracování těchto poznatků. Takové omezení přístupu k informacím má na člověka devastující účinky. V řadě sekt nemají lidé v podstatě žádný přístup k obyčejným novinám, časopisům, k televizi nebo rozhlasu. Důvodem je částečně to, že skupina je dokáže plně zaměstnat a nemají ani trochu volného času pro sebe. Pokud členové sekty čtou, jedná se především o zcenzurované texty nebo o literaturu schválenou a doporučenou vedením sekty.

Informace, které mají členové sekty k dispozici, jsou většinou útržkovité, aby si nemohli udělat celkový obraz. Dozvídají se jen tolik, kolik potřebují ke své práci. Členové sekty jsou však utvrzováni v dojmu, že o své skupině vědí víc, než lidé mimo skupinu.

Sekty také kontrolují informace tím, že zavedly různé stupně „pravdy“. Mají jinou ideologii pro své členy a jinou pro lidi mimo sektu. Pravda pro lidi mimo skupinu a pro nové členy sekty je nekonkrétní soubor informací, zatímco vnitřní nauku se člen dozvídá pouze postupně. Díky tomuto opatření mohou členové sekty upřímně věřit, že nauka pro veřejnost nejsou lži, ale pouze jiný stupeň pravdy. Vůdcové sekt tímto vytvořením prostředí, kde pravda má různé roviny, v podstatě znemožňují členům dospět k objektivnímu hodnocení informací. Pokud se člen na něco ptá, je mu sděleno, že pro celou pravdu ještě není zralý a pokud bude pilně pracovat, získá právo poučit se o vyšších pravdách.⁴⁸

2.1.4.1 Osvojování nového slova, frázovitý jazyk

Sekty často pod záminkou, že slovům dávají jejich pravé významy, vytvářejí neologismy nebo dávají nový význam běžným slovům. Používání stále širšího slovníku, kterému rozumí pouze zasvěcení, postupně způsobí, že jedinec začne myslet jinak.

Vytváření nového slovníku je někdy provázeno symboly, které pochopení ještě komplikují a způsobují, že jazyk je přístupný pouze zasvěceným. Tyto symboly mohou být interpretovány různými způsoby v závislosti na stadiu postupu na vnitřním hierarchickém žebříčku sekty.

Důsledkem používání nových výrazů a zavádění komunikace přístupné pouze jejím členům je posílení uzavřeného charakteru sekty. Nový „jazyk“ chrání sektu před šířením „tajemství“ navenek a slouží jako poznávací znak mezi členy.⁴⁹

⁴⁸ Srov. HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. s. 99-100.

⁴⁹ Srov. ABGRALL, J. M. *Mechanismus sekt*. s. 123-124.

2.1.4.2 Černobílé vidění světa

I ty nejsložitější nauky sekt ve výsledku redukuje realitu na dva základní protiklady: dobro proti zlu, duchovní svět proti fyzickému, členy sekty proti lidem mimo sektu. Pro pluralismus není v nauce sekty místo, protože by to ohrozilo její monopol na pravdu. Také se nepřipouští žádné odchylky nebo odlišné výklady. Jestliže nauka nedává na nějakou otázku přímou odpověď, je třeba se obrátit na vůdce skupiny. Ten, jestliže odpověď nezná, má vždy možnost otázku odsunout jako nedůležitou a nepodstatnou.⁵⁰

2.1.4.3 Nauka sekty je realita

V prostředí psychické manipulace se názory nepovažují za pouhou teorii, za způsob, jakým lze interpretovat realitu. Nauka sama je totiž považována za realitu. Některé sekty učí, že celý hmotný svět je jen iluze, a proto myšlení, přání a činy (kromě těch, které nauka sekty předepisuje) vlastně neexistují. Nejúčinnější nauky sekt jsou pak takové, které nejdou ověřit ani zhodnotit. Mohou být tak složité, že by trvalo léta je rozuzlit, na to však členům skupiny není dán žádný prostor. Členům sekty je vštěpováno, že nauku sekty je nutné přijmout, není třeba jí rozumět. Proto je nauka mlhavá a komplexní a zdá se být na první pohled logická. Její síla vychází z tvrzení, že představuje jedinou pravdu a že zahrnuje všechno.⁵¹

2.2 Fyzická manipulace

Techniky psychické manipulace bývají v sektách často doplňovány technikami, které zasahují do základních fyzických potřeb jedince. Oslabením na fyzické úrovni se pak jedinec stává méně odolným vůči působení psychické manipulace.

2.2.1.1 Nedostatečná strava

Většina sekt praktikuje stravování, které se vyznačuje nedostatečným přísunem kalorií nebo dokonce podvýživou. Argumentem pro tuto praxi bývá „očišťování“, „odstranění toxinů z těla“ nebo respekt k živočišnému rodu. Nedostatečná strava sama o sobě nezaručí poslušnost a poddajnost člena sekty, ale je součástí určité strategie, ve které má důležité místo. Některé způsoby stravování, které vedou v krátkodobé nebo střednědobé

⁵⁰ Srov. HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. s. 117.

⁵¹ Srov. Tamtéž, s. 116.

perspektivě k nedostatku potravin, bývají využívány k oslabení odolnosti a jako pomocný prostředek pro aplikaci dalších manipulativních technik.⁵²

2.2.1.2 Nedostatek spánku

Nedostatek spánku se nikdy nevyskytuje v sektách samostatně, ale je vždy součástí různých rituálů. Záminky, které sekty používají jsou náboženské obřady, meditace v pevně určeném čase, modlitby. Často se vyskytuje také povinnost spát přímo na podlaze nebo zaujímat při spánku různé nepohodlné pozice. Praktikované je také opakované bránění ve spánku vždy na kratší dobu, opakované buzení jedince během jedné noci kvůli účasti na modlitebních nebo jiných rituálech. Nedostatek spánku vyvolává postupně poruchy nálady vyznačující se střídáním euforie a deprese, pocit permanentního vzrušení, poruchy vidění, halucinace (světelné kruhy, blikání světel, pohyblivé tvary). Tyto projevy jsou sektou zkreslovány a vykládány členům jako mystické zkušenosti nebo příznaky božské přítomnosti. V pokročilejší fázi spánkového deficitu dochází k propojení složitých vizuálních halucinací s tělesnými pocity a k dezorganizaci myšlení, která může vést až k závažným psychotickým poruchám.⁵³

2.2.1.3 Nepřiměřená fyzická práce

Další z technik používaných sektami pro ovládnutí svých členů je fyzická vyčerpanost. Kromě toho, že práce, ke které jsou členové sekty nuceni, je pro sektu zdrojem příjmů, její systematické využívání snižuje bdělost jedinců stejně jako nedostatečná strava, která je s ní často spojená. Kombinace namáhavé fyzické práce, nedostatku spánku a nedostatku potravin je ideálním nástrojem sekty ke zlomení fyzické i psychické odolnosti jedince.⁵⁴

⁵² Srov. ABGRALL, J. M. *Mechanismus sekt.* s. 154-155.

⁵³ Srov. ABGRALL, J. M. *Mechanismus sekt.* s. 155-156.

⁵⁴ Srov. Tamtéž, s. 156.

3 Svědkové Jehovovi

V této kapitole se budu zabývat skupinou, která v České republice působí pod názvem Náboženská společnost Svědkové Jehovovi. Toto náboženské hnutí je současně pátou největší náboženskou organizací působící na našem území.⁵⁵ Nejprve stručně uvádím základní údaje vztahující se ke vzniku a vývoji hnutí v celosvětovém pohledu. Dále se podrobně věnuji situaci Svědků Jehovových v České republice od začátku jejich působení v naší zemi až po současnost. V posledním oddílu uvádím některé konkrétní příklady problematických oblastí a praktik Svědků Jehovových, které lze považovat za určité druhy manipulativních technik.

3.1 Základní údaje – vznik a vývoj

Po rozpadu adventního hnutí založeného Williamem Millerem, které bylo zapříčiněno Millerovou nevyplněnou předpovědí Kristova druhého příchodu na rok 1844, přetrvala část jeho přívrženců kolem periodika *Půlnoční křik* a jejího představitele Jonase Wendella. Wendell stanovil nové datum Kristova příchodu na rok 1874. Po uplynutí tohoto data souhlasila většina příslušníků této skupiny s vysvětlením, že Ježíš skutečně přišel, ale pouze duchovně; Ježíšův viditelný příchod byl přesunut na rok 1914. Touto skupinou byl ovlivněn i Charles Taze Russell, který již roku 1870 založil studijní skupinu *Badatelů Bible*. Další nesplněné předpovědi vedly k úplnému osamostatnění Russellovy skupiny, která se díky vydávání časopisu *Siónská strážná věž* od roku 1879 rychle rozrůstala. Kolem tohoto časopisu začaly vznikat studijní kroužky známé jako *Mezinárodní badatelé Bible*. V těchto kroužcích mají své kořeny dnešní Svědkové Jehovovi.⁵⁶

Pro vývoj tohoto čtenářského kruhu byl stěžejní rok 1914. Pevné přesvědčení Russellových stoupenců o viditelném Ježíšově příchodu, jeho posunutí na příští rok i Russellova smrt způsobily zklamání členů a hnutí se téměř rozpadlo. Do jeho čela se však dostal ctižádostivý organizátor Joseph Franklin Rutherford, který dal badatelům novou naději konce světa na rok 1918 a pak 1925. Vybudoval pevnou hierarchickou organizační strukturu a v roce 1931 přijalo hnutí název Svědkové Jehovovi.⁵⁷

⁵⁵ Srov. Tabulka č. 3.

⁵⁶ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Netradiční náboženství u nás*. s. 82.

⁵⁷ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 97.

Po smrti Rutherforda přešlo rozhodování o věcech víry i každodenního života jednotlivých členů skupiny na tzv. vedoucího sboru jehož sídlo je v Brooklynu. Hlavním nástrojem vedení organizace se staly publikace (především pak časopis Strážná věž), které mají pro svědky platnost Božích příkazů.⁵⁸

3.2 Svědkové Jehovovi v ČR

První zmínky o působení Badatelů Bible v českých zemích najdeme již před rokem 1914 v souvislosti s předpovědí konce světa. Od roku 1923 bylo v Mostě založeno Sdružení vážných badatelů Bible, které rozšířilo svou činnost i do Prahy a Brna a od roku 1932 bylo nahrazeno československou pobočkou Mezinárodního sdružení badatelů Bible.⁵⁹

Počet svědků se rozšiřoval a na konci třicátých let 20. stol. mělo toto hnutí asi jeden tisíc členů. Po nástupu fašismu k moci byli svědkové Jehovovi pronásledováni a mnoho z nich bylo zatčeno a transportováno do koncentračních táborů.⁶⁰

V období po druhé světové válce počet svědků Jehovových u nás opět narůstal a překročil dva tisíce.⁶¹

Po nástupu komunismu k moci byli Svědkové Jehovovi zatýkáni, pronásledováni a vězněni. Navzdory pronásledování počet svědků narůstal. V šedesátých letech státní moc postupně ukončila pronásledování svědků, ale pokusila se organizaci rozbít zevnitř. Část svědků byla získána pro spolupráci s StB, svědkové ale věřili, že spolupráce se státní mocí by jim mohla pomoci ve snaze jejich hnutí legalizovat.⁶²

Svědkové Jehovovi získali 1. 9. 1993⁶³ statut registrované náboženské společnosti pod názvem Náboženská společnost Svědkové Jehovovi.⁶⁴

⁵⁸ Srov. Tamtéž. s. 97.

⁵⁹ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 97.

⁶⁰ Srov. REMEŠ, P. *Historie Svědků Jehovových u nás. Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. s. 15-17.

⁶¹ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 99.

⁶² Srov. REMEŠ, P. *Historie Svědků Jehovových u nás. Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. s. 15-17.

⁶³ Data registrace církví a náboženských společností a svazů církví a náboženských společností. *Ministerstvo kultury* [online]. [cit. 2013-03-03] Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/cirkve-a-nabozenske-spolocnosti/registrace-a-evidence/data-registrace-cirkvi-a-nabozenskych-spolocnosti-a-svazu-cirkvi-a-nabozenskych-spolocnosti-11263/>

⁶⁴ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 99.

Přestože to odporovalo nauce i praxi Svědků Jehovových, představitelé českého vedení po konzultaci s vedením v Brooklynu veřejně popřeli, že by Náboženská společnost svědkové Jehovovi vyučovala tři základní články své víry – odmítání krevní transfúze pro děti svých členů, odmítání vojenské služby a odmítání civilní služby. Mnozí členové propadli trpkému zklamání, přestože se jim vedení snažilo vysvětlit, že se jedná pouze o právníkové formulace a že prohlášení je pravdivé, protože tyto články víry nehlásají Svědkové Jehovovi, ale vyučuje je sama Bible. Tato skutečnost měla za následek narůstající počet členů, kteří od Svědků Jehovových odešli.⁶⁵

Podle sčítání lidu, které se konalo v roce 1991, se k příslušnosti ke Svědkům Jehovovým přihlásilo 14 575 obyvatel České republiky⁶⁶, v roce 2001 to bylo již 23 162 obyvatel České republiky.⁶⁷

Podle sčítání lidu v roce 2011 se k této náboženské skupině přihlásilo 13 069 obyvatel České republiky.⁶⁸

3.3 Manipulativní techniky – konkrétní příklady

Tento oddíl uvádí některé konkrétní příklady manipulativních technik, které byly obecně popsány ve druhé kapitole. Uvedené příklady manipulativních technik jsou používány u Svědků Jehovových.

3.3.1 Sociální izolace

S velkým počtem odchodů a vyloučení z této organizace se nabízí otázka, jak těmto lidem pomoci. Není pochyb o tom, že určitou pomoc potřebují. Udává se, že jejich psychický stav po odchodu ze skupiny lze přirovnat k reakci na smrt nejbližšího člověka. Velmi vážná je sociální izolace od skupiny – na „odpadlíky“ jejich dosavadní bratři a sestry ani nepromluví kvůli příkazu tzv. stranění se a mnoho jiných přátel mimo organizaci dlouholetý svědek zpravidla nemá. Dalším problémem je, že i po odchodu ze skupiny si

⁶⁵ Srov. REMEŠ, P. Historie Svědků Jehovových u nás. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. s. 15-17.

⁶⁶ Viz Tabulka č. 1.

⁶⁷ Viz Tabulka č. 2.

⁶⁸ Viz Tabulka č. 3.

bývalí „svědci“ s sebou nesou i několik let po svém odchodu zjednodušené černobílé vidění světa, tvrdost a fundamentalismus.⁶⁹

3.3.2 Misijní činnost

Kázání „dům od domu“ a získávání nových příznivců je Svědky Jehovovými pojímáno jako záchranná akce – na tom, zda se nechá oslovený přesvědčit, může záviset jeho přežití „Armagedonu“ (Božího soudu). Při prvním kontaktu je kladen důraz především na empatii a snahu o alespoň částečný konsenzus. Svědkové upřednostňují taková témata, na nichž je možné se snadno shodnout a která nepobouří a kontroverzní postoje ze začátku nezmiňují. Upřednostňují spíše diplomatický přístup a opatrnost, kterou chápou jako určitý projev „taktnosti“, protože předpokládají, že oslovený člověk ještě duchovně nedorostl a některé pravdy není schopen přijmout.

Konkrétní přesvědčovací taktika obvykle začíná dotazy na názory, které oslovený pravděpodobně zastává. Pokud odpoví kladně, dostává další již méně obecnou otázku. Vyptávání pak pokračuje podle podobného schématu a oslovený odpovídá podle pravidla: *Když jsem připustil A, bylo by hloupé nepřipustit i B*. Nakonec tázaný přikyvuje i výrokům, které by za jiných okolností odmítl. Jinou technikou jsou podprahové (nepřímo vyjádřené) hrozby, které většinou vycházejí z nauky o blížícím se konci světa.⁷⁰

3.3.3 Hygienické předpisy (zákaz transfuze)

V roce 1945 byly Strážnou věží Svědkům Jehovovým oficiálně zakázány transfúze krve a přijímání produktů z krve jako „pohanské a Boha znesvěčující“. Za jeden z klíčových biblických textů pro odůvodnění zákazu přijímání krve používají Sk (15, 29) – „Zdržujte se všeho, co bylo obětováno modlám, také krve, pak masa zvířat, která nebyla zbavena krve, a konečně smilstva. Jestliže se toho všeho vyvarujete, budete jednat správně.“

Dalším důvodem, který byl představiteli Svědků Jehovových uváděn pro zákaz přijímání krve, byl například názor, že krví se přenášejí rysy osobnosti a sklony ke špatnému jednání a tedy transfúzí by mohlo dojít k „transplantaci“ cizí osobnosti. Jiným důvodem bylo vytvoření a udržování panické fobie z nemoci AIDS mezi Svědky a o

⁶⁹ Srov. VELECHOVSKÝ, P. Svědkové a odpadlíci. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. s. 2-3.

⁷⁰ Srov. DUŠEK, P.P. Vše pro spásu. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. roč. 2009, č. 3. s. 88-90.

hrozbě nákazy při transfúzi. Tato fobie je mezi Svědky rozšířena dodnes, protože nejsou ve své literatuře záměrně informováni o skutečných rizicích.

V průběhu dalšího vývoje se ukazovalo, že je problematické dodržovat absolutní zákaz přijímání krve a byla vydána rozhodnutí, které části krve smí Svědkové Jehovovi přijmout na základě tzv. „vlastního“ svědomí a které nikoliv. Rozhodnutí jedince je však podmíněno faktory, které pro něho mohou být na hodnotovém žebříčku postaveny mnohem výše než zachování vlastního života. Je to trest exkomunikace, jehož následkem je zpřetrhání někdy jediných přátelských vazeb se všemi sociálně-ekonomickými důsledky, dále je to hrozba zničení v Armagedonu (při Božím soudu) kvůli nedodržení příkazu a zřeknutí se víry a tím zklamání Boha i přátel.

Od roku 2000 nesmí Svědek Jehovův přijímat celou krev ani čtyři hlavní složky krve (krevní plazmu, červené a bílé krvinky a destičky). Naopak smí přijmout jakoukoliv frakci z těchto „základních“ složek krve nebo z ostatních složek krve.⁷¹

3.3.4 Elitářská skupina

Ve své literatuře vyvolávají Svědkové Jehovovi dojem, že jsou jedinou odnoží křesťanství, která věří Poslední věci. Ve skutečnosti se v širším pojetí příliš neliší od toho, čemu věří protestanti v otázce druhého příchodu Ježíše Krista. Od většiny křesťanských církví se v této otázce odlišuje především velkým důrazem na příchod Božího království a vytrvalou snahou určit jeho datum.⁷²

Podle Svědků Jehovových jsou všechny tradiční křesťanské církve jakéhokoliv druhu nesprávné. Podle tvrzení Ch. Russella každý, kdo není věrným Svědkem Jehovovým, je „zlý otrok“. Podle učení Svědků Jehovových jsou církevní systémy (ať už katolické nebo protestantské) pod vládou ďábla a tvoří součást jeho viditelné organizace, takže představují Antikrista.⁷³

3.3.5 Odmítání vojenské a civilní služby

Základní vojenská nebo civilní služba byla v České republice povinná do roku 2005. V letech 1992 – 1997 bylo provedeno z podnětu Policejního prezidia ČR empirické šetření,

⁷¹ Srov. MALÝ, M. Čí volba a čí svědomí?. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. roč. 2005, č. 3. s. 76-78

⁷² Srov. BARRETT, D. V. *Sekty, kultury, alternativní náboženství*. s. 107.

⁷³ Srov. BARRETT, D. V. *Sekty, kultury, alternativní náboženství*. s. 109.

jehož cílem bylo zjistit, v jaké míře se Svědkové Jehovovi podílejí na výskytu trestných činů nenastoupení civilní služby a vyhýbání se výkonu civilní služby. Bylo zjištěno, že od roku 1992 do roku 1997 bylo v České republice stíháno celkem 326 osob z důvodu spáchání těchto trestných činů. Důvody pachatelé uváděli různé, především rodinné problémy. Z těchto obviněných 54 uvedlo, že jsou členy Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi a odvolávali se na texty z bible, dalších 38 osob uvedlo neupřesněné morální důvody, ale nebylo možné jednoznačně určit, zda se jednalo o Svědky Jehovovy.⁷⁴ Vedoucí sboru Svědků Jehovových odvolal zákaz vykonávání civilní služby v roce 1996. Ti ze členů společenství, kteří tento zákaz dříve porušili a byli za to vyloučeni, byli však i nadále považováni za odpadlíky a ostatním členům bylo zakázáno se jim jakkoliv omlouvat.⁷⁵

⁷⁴ Srov. MARTINKOVÁ, M. *K problematice náboženských sekt v České republice: (některé kriminologické pohledy a poznatky)*. s. 15-16.

⁷⁵ Srov. REMEŠ, P. *Historie Svědků Jehovových u nás. Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. s. 15-17.

4 Hnutí Haré Kršna

Hnutí Haré Kršna vstupuje do podvědomí široké veřejnosti především prostřednictvím jejich veřejného zpívání mahámantry, distribuci literatury a pokrmů. V této části nejprve popisují základní údaje o vzniku a vývoji hnutí. Podrobně se zabývám situací Hnutí Haré Kršna v České republice od počátku jeho působení před rokem 1989 a dále vývojem až do současnosti. Dále uvádím konkrétní příklady manipulativních technik, které u této skupiny můžeme nalézt.

4.1 Základní údaje – vznik a vývoj

Hnutí Haré Kršna je dnes nejznámější podobou bengálského višnuismu. Jedná se o směr, který uctívá indického boha Višnu, a to v jednom z jeho vtělení (avatárů) v Kršnovi, kterého považuje za nejvyšší osobnost božství.⁷⁶

Zásluhu na rozšíření uctívání Kršny má bengálský brahmán Čaitanja Maháprabhu (1486). Kázal, že k božství je možné dojít pouze cestou oddanosti (*bhakti*), která se nejlépe vyjádří zpěvem mahámantry, v jejichž slovech je oslavován bůh Kršna a jeho druhá inkarnace princ Ráma.⁷⁷

Oddanost bohu Kršnovi a zpívání jeho svatých jmen na západ od anglicky mluvících zemí rozšířil ve 20. stol. Bhaktivédánta Sami Prabhupáda (nar. 1896 v Kalkatě, vlastním jménem Abhaj Čaran De). Do angličtiny přeložil Bhagavadgítu epos o Kršnovi, který je jedním z nejznámějších děl indické náboženské literatury. V roce 1965 odjel do USA, kde postupně získal obdivovatele mezi hippies. Mezi jeho příznivce patřil i básník Allen Ginsberg a bývalý člen hudební skupiny Beatles George Harrison. V roce 1966 založil Mezinárodní společnost pro vědomí Kršny (ISKCON), která měla v době jeho smrti v roce 1977 již množství šrámů (klášterů), chrámů, škol a farem.⁷⁸ Prabhupáda před svojí smrtí svěřil vedení organizace do rukou Správní komise složené z jedenácti členů. Někteří z těchto členů však brzy po roce 1977 způsobily Hnutí skandály, proto musela být

⁷⁶ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Netradiční náboženství u nás*. s. 44.

⁷⁷ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 324.

⁷⁸ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Netradiční náboženství u nás*. s. 45.

Celosvětová společnost oddaných Kršnovi reorganizována, ale ještě několikrát byla později postižena vnitřními rozkoly.⁷⁹

4.2 Hnutí Haré Kršna v ČR

Hnutí Haré Kršna působí v České republice veřejně od listopadového převratu v roce 1989 a tedy většina současných členů se s hnutím seznámila až po tomto datu.⁸⁰

Počátky ISKCONu však sahají již před rok 1989 a jsou spojeny se snahou mezinárodního ústředí rozšířit hnutí i do zemí socialistického bloku.⁸¹

Poprvé u nás zazněla slova mahámantry v sedmdesátých letech díky populární písni Georgie Harrisona s názvem „My Sweet Lord“. V roce 1985 přijelo do ČSSR několik Kršnových oddaných ze zahraničí, Státní bezpečnost však byla o jejich příjezdu informována a další pokus o vstup do naší země jim byl znemožněn.⁸²

V zahraničí (především ve Švédsku) bylo vytištěno několik knih Prabhupády v češtině, jejichž tisícové náklady se nelegálně distribuovaly do komunistického Československa přes Německo a Jugoslávii. Díky tomu existovalo již v polovině 80. let v českém prostředí několik málo zájemců o toto hnutí, kteří však nedodržovali všechny předpisy hnutí a ani se nesnažili vytvořit jednotnou organizaci. Občas se tito zájemci společně setkávali nebo pořádali společné akce.⁸³

V roce 1986 začíná malá skupinka českých oddaných v Pardubicích s nedělními programy, které byly pořádány jen nepravidelně. V roce 1988 se snaží vytvořit komunitu na hospodářském statku v Ústí nad Orlicí. I přes sledování Státní bezpečností tato komunita vydržela až do revoluce v roce 1989.⁸⁴

Skutečně aktivní se hnutí stává až po roce 1989. První středisko Mezinárodní společnosti pro vědomí Kršny vzniklo v Praze v ulici Na Hrázi v bytě, který vlastnili členové hnutí. Další středisko vzniklo v pražských Modřanech, bylo nazvané Centrum pro vědecká studia a jeho posláním byla především distribuce literatury a misijní aktivity – pořádání přednášek, seminářů a vegetariánských hostin. V Praze byly založeny také dvě vegetariánské restaurace – v roce 1992 restaurace U Góvindy a roku 1995 restaurace

⁷⁹ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 324.

⁸⁰ Srov. MRÁZEK, M. *Děti modrého boha: tradice a současnost hnutí Haré Kršna*. s. 49.

⁸¹ Srov. FUJDA, M., LUŽNÝ, D. *Oddaní Kršny: hnutí Haré Kršna v pohledu sociálních věd*. s. 127.

⁸² Srov. FUJDA, M., LUŽNÝ, D. *Oddaní Kršny: hnutí Haré Kršna v pohledu sociálních věd*. s. 127.

⁸³ Srov. FUJDA, M., LUŽNÝ, D. *Oddaní Kršny: hnutí Haré Kršna v pohledu sociálních věd*. s. 128.

⁸⁴ Srov. MRÁZEK, M. *Děti modrého boha: tradice a současnost hnutí Haré Kršna*. s. 50.

Góvinda. Obě restaurace nabízí kromě vegetariánských jídel také přednášky a jiné akce otevřené veřejnosti.⁸⁵

Dalším významným střediskem je ekologická farma Kršnův dvůr poblíž obce Chotýšany nedaleko Benešova u Prahy, která byla založena již roku 1990. Snahou tohoto střediska je vybudovat a provozovat ekonomicky soběstačnou komunitu, založenou na ekologickém a tradičním venkovského způsobu hospodaření. Skupina má přibližně 20 členů a obdělává 30 ha půdy, přičemž se snaží maximálně omezovat používání moderní zemědělské mechanizace a upřednostňuje lidskou a zvířecí sílu.⁸⁶

Během svého působení v České republice uspořádali členové hnutí již řadu akcí pro veřejnost např. přednášky o védské kultuře, programy s indickou hudbou a tancem, prezentace ekologického zemědělství na různých výstavách, účast na rockovém festivalu v Trutnově. V roce 1997 přijeli do oblastí postižených záplavami a s pomocí sponzorů vařili a rozdávali teplé jídlo postiženým povodněmi. Pro své členy pořádají letní semináře a tábory, kde se účastníci učí správnému vykonávání oddané služby. Hnutí také usilovalo o založení vlastní školy, tzv. gurukuly, kde by byly vychovávány jejich děti a kromě základních školních předmětů by byla zařazena i výuka v náboženské tradici višnuismu. Sídlo školy mělo být na Kršnově dvoře, ale projekt nebyl ministerstvem školství schválen z důvodu malého počtu dětí, které by tuto školu navštěvovaly.⁸⁷

V roce 1999 vzniklo středisko Čakra v Lutotíně u Prostějova, které slouží jako hlavní středisko příznivců hnutí na Moravě.⁸⁸

Další centra Hnutí Haré Kršna jsou např. v Ostravě a Brně, hnutí patří také vegetariánská restaurace Góvinda v Olomouci.⁸⁹

Počet členů hnutí Haré Kršna je odhadován na 200 – 300. Členy lze rozdělit na dvě skupiny: členové, kteří se oddané službě věnují na „plný úvazek“ a žijí v komunitě, těchto členů je v České republice přibližně 100. Druhou skupinou jsou členové, kteří vykonávají jiná zaměstnání, ale navštěvují střediska, účastní se různých svátků a pomáhají při šíření vědomí Kršny. Počet těchto členů je odhadován na 200. Vedle těchto dvou skupin existuje mnoho dalších sympatizantů s hnutím, kteří se činností hnutí účastní nepravidelně, nebo

⁸⁵ Srov. Tamtéž. s. 50.

⁸⁶ Srov. Tamtéž. s. 50.

⁸⁷ Srov. FUJDA, M., LUŽNÝ, D. *Oddaní Kršny: hnutí Haré Kršna v pohledu sociálních věd*. s. 134-136.

⁸⁸ Srov. FUJDA, M., LUŽNÝ, D. *Oddaní Kršny: hnutí Haré Kršna v pohledu sociálních věd*. s. 132.

⁸⁹ Srov. MEZINÁRODNÍ SPOLEČNOST PRO VĚDOMÍ KRIŠNY. *Hnutí Hare Krišna* [online]. [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.harekršna.cz/cvs/>

odebírají časopisy a knihy hnutí. Těchto příznivců je pravděpodobně několik stovek.⁹⁰ Hnutí Haré Kršna (Mezinárodní společnost pro vědomí Kršny) bylo v České republice zaregistrováno do seznamu církví a náboženských společností 21. 11. 2002.⁹¹

Podle nového zákona 3/2002 Sb. je možné náboženskou organizaci zaregistrovat, pokud předloží seznam podpisů minimálně 300 občanů ČR nebo cizinců s trvalým pobytem na území ČR, kteří se k dané organizaci přihlásí. Hnutí Haré Kršna tuto podmínku splnila, takže má tedy oficiálně více jak 300 členů.⁹²

Podle údajů z roku 2010 uváděných samotným Hnutím Haré Kršna má toto hnutí v České republice přibližně pět set členů, kteří se vážně věnují rozvoji vědomí Krišny a tisíce příznivců a stoupenců, kterým je filosofie hnutí blízká a přijímají alespoň některé ze zásad hnutí, jako je například vegetariánství nebo odmítání všech druhů omamných látek.⁹³

Podle sčítání lidu v roce 2011 se k Hnutím Haré Kršna přihlásilo 673 obyvatel České republiky.⁹⁴

4.3 Manipulativní techniky – konkrétní příklady

V této kapitole popisují některé konkrétní příklady manipulativních technik, které jsou u Hnutí Haré Kršna používány. Jedná se o specifické projevy Hnutí Haré Kršna na veřejnosti, proto jsou tyto techniky nejčastěji vnímány většinou společností.

4.3.1 Mantry

Podle učení Hnutí Haré Kršna nejúčinnějším a nejjednodušším způsobem, jak dosáhnout dokonalosti a přiblížit se Bohu, je opěvování jeho jmen. Zaměření mysli k Bohu opakovaným zpěvem nebo recitací jeho jmen se nazývá džapa a Prabhupáda určil, aby všichni členové hnutí bez výjimky „džapovali na růženci minimálně šestnáct kol denně“. Tento růženec, který členové hnutí Haré Kršna nosí v látkovém pytlíčku zavěšeném na

⁹⁰ Srov. FUJDA, M., LUŽNÝ, D. *Oddaní Kršny: hnutí Haré Kršna v pohledu sociálních věd*. s. 138.

⁹¹ Data registrace církví a náboženských společností a svazů církví a náboženských společností. *Ministerstvo kultury* [online]. [cit. 2013-03-03] Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/registrace-a-evidence/data-registrace-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-a-svazu-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-11263/>

⁹² Srov. FUJDA, M., LUŽNÝ, D. *Oddaní Kršny: hnutí Haré Kršna v pohledu sociálních věd*. s. 138.

⁹³ Srov. TRILOKÁTMA, Dás. Dospívání Kršnových oddaných. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2010, roč. 2010, č. 2. Dostupné z: http://www.dingir.cz/dospivani_krsnovych_oddanych.shtml.

⁹⁴ Viz. Tabulka č. 3.

krku nebo na zápěstí, má 108 menších a jednu větší kuličku. „Džapování jednoho kola“ tedy znamená pronést sto osmkrát mahámantru, denně tedy musí člen hnutí vyslovit tuto mahámantru minimálně 1728 krát. Text mahámantry zní:

*Haré Kršna, Haré Kršna,
Haré Kršna, Haré Haré,
Haré Ráma, Haré Ráma,
Ráma Ráma, Haré Haré.*⁹⁵

4.3.2 Způsob oblékání, nové jméno

Poté, co je jedinec přijat do společenství, prochází iniciací, která se nazývá *Haré náma díkšá*, tedy zasvěcení do svatého jména. Při této iniciaci slibuje dodržování tzv. čtyř regulativních principů (vegetariánství, zákaz alkoholu a omamných látek, zákaz sexu mimo manželství a mimo záměr zplodit potomka a zákaz hazardních her), pravidelné zpívání mahámantry a obdrží nové sanskrtské jméno, ke kterému je přidán titul *dása* nebo *dásí* (služebník/služebnice Pána).

Príslušníci komunity si oblékají tradiční indický oděv. U mužů je to *kurta* (košile) a *dhotí* (dlouhý jednobarevný pruh látky, který se omotává kolem pasu). Muži nosí vyholené vlasy, pouze na temeni si nechávají úzký pramínek vlasů nazývaný *šikha*. Jeho význam je jednak odlišení od ostatních skupin, které nosí oholenou hlavu (např. buddhisté), má však i svoji symboliku – představuje myšlenky soustředěné do jednoho centra, členové hnutí ho nosí také proto, aby měl Kršna oddaného za co vytáhnout do duchovního světa.

Ženy nosí dlouhé vlasy, které musí být zakryté šátkem. Oděvem je sárí – asi pětmetrový pestrobarevný pruh látky, který se omotává kolem těla. Do bílého oděvu se oblékají pouze vdovy, které si také holí vlasy.

Nové jméno a nový oděv má symbolizovat začátek nového života.⁹⁶

4.3.3 Denní řád

Základní denní režim v komunitách je nastaven tak, že se vstává brzy ráno (obvykle kolem čtvrté hodiny), poté je každý člen společenství povinen vykonat ranní hygienu, která zahrnuje i sprchování studenou vodou. Kolem páté hodiny začínají první bohoslužby, po

⁹⁵ LUZ , D. . s. 56.

⁹⁶ Srov. MRÁZEK, M. *Děti modrého boha: tradice a současnost hnutí Haré Kršna*. s. 38.

kterých mají členové komunity dvě hodiny času na osobní modlitbu – džapu. Během dne se každý oddaný věnuje své práci, ať už v komunitě nebo mimo ní, odpočinku a účastní se dalších bohoslužeb a přednášek. Spát chodí členové komunity kolem desáté hodiny večerní.⁹⁷

4.3.4 Rozdávání prasádam a literatury

Tyto aktivity mají především misijní význam. Členové Hnutí Haré Kršna věří, že v každém jídle, které bylo obětováno Kršnovi a které nazývají prasádam, je svou energií osobně a reálně Kršna přítomen. Přijímat takové jídlo tedy znamená přijímat samotného Kršnu a tím se očišťovat od následků hříšných jednání. Tyto účinky má takto obětované jídlo nejen u oddaných, ale u všech, kteří ho přijímají, i kdyby netušili, co vlastně jedí. Vegetariánské restaurace, které hnutí provozuje, jsou tedy ve skutečnosti především misijními středisky. Prasádam se však nabízí i mimo vegetariánské restaurace nebo střediska ISKCONu, nejčastěji je oddaní nabízejí v podobě různých druhů cukroví přímo na ulici.

Také knihy, především Prabhupádovy, které jsou vydávány ve velkém nákladu, jsou rozšiřovány především přímo distribucí na ulicích nebo po domech.

Tyto aktivity mají za cíl kromě očišťování těch, kdo je přijímají, také získávání finančních prostředků.

Způsob distribuce knih je jednou z problematických veřejných aktivit hnutí. Lidé jsou často odrazeni někdy až agresivním vnucováním literatury ze strany oddaných. Problematické je také směšování těchto misijních aktivit se získáváním finančních prostředků.⁹⁸

⁹⁷ Srov. MRÁZEK, M. *Děti modrého boha: tradice a současnost hnutí Haré Kršna*. s. 37.

⁹⁸ Srov. MRÁZEK, M. *Děti modrého boha: tradice a současnost hnutí Haré Kršna*. s. 48-49.

5 Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů (Mormoni)

Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů je známá také pod názvem Mormoni. V této kapitole se nejprve zabývám vznikem této skupiny a jejím vývojem z celosvětového hlediska.. Dále popisuji situaci této sekty v České republice od počátku jejího působení až do současné doby. Uvádím také konkrétní příklady některých manipulativních technik, které jsou v této skupině používány.

5.1 Základní údaje – vznik a vývoj

Počátky mormonské víry spadají do Spojených států první poloviny 19. století. V tomto období Američané velmi oceňovali nabytou nezávislost, ale na druhou stranu pociťovali absenci národní historie a tradic. Bylo to také období velkých sociálních rozdílů a zároveň doba velkého zájmu o tajemno, doba hledačů pokladů a tajemných zjevení. Nezanedbatelný význam mělo také Napoleonovo tažení do Egypta a s tím spojený velký zájem o egyptský starověk.⁹⁹

Zakladatel církve Joseph Smith pocházel z rolnické rodiny na západě státu New York. V roce 1820, když mu bylo čtrnáct let, se otázal Boha, která z mnoha dostupných variant křesťanství je ta pravá. Měl zjevení Boha Otce a Syna, kteří mu sdělili, že se nemá přidávat k žádné ze stávajících církví, protože se všechny mýlí a že to bude on, jehož prostřednictvím Bůh před koncem času obnoví svou pravou církev.¹⁰⁰

V dalším zjevení v roce 1823 ho anděl Moroni dovedl k nálezům zlatých desek popsaných egyptskými hieroglyfy.¹⁰¹

Obsah těchto desek pak Joseph Smith překládal pomocí kouzelných kamenů a diktoval je svému nejlepšímu společníkovi učiteli Oliveru Cowderymu. Když byl překlad dokončen, desky byly andělem odneseny do nebe. Tímto překladem vznikla v roce 1830 kniha *Mormon*, na jejímž základě se kolem Josepha Smitha vytvořilo první společenství,

⁹⁹ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Netradiční náboženství u nás*. s. 37.

¹⁰⁰ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 88.

¹⁰¹ Srov. BARRETT, D. V. *Sekty, kultury, alternativní náboženství*. s. 75.

kteřé bylo nazýváno mormoni, dnes vystupující pod názvem Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů.¹⁰²

Církev se rozrůstala a získávala mnoho konvertitů, zároveň však rostl i počet členů opozice a církev byla přinucena se přestěhovat ze státu New York nejprve do Ohia, Missouri a poté do města Nauvoo ve státě Illinois. Avšak nemormonští obyvatelé Nauvoo byli nespokojeni se vrůstající mocí, kterou měl Smith jako vydavatel místních novin, generál místní milice a starosta města.¹⁰³

Tento odpor vyvrcholil ozbrojeným přepadením, při kterém byl zakladatel církve Joseph Smith spolu se svým bratrem v roce 1844 zabit. Brzy poté se společenství mormonů vydalo opět na cestu na Západ a po strastiplném pochodu dorazili pod vedením Smithova nástupce Brigham Younga do údolí Velkého Solného jezera, kde vybudovali město Salt Lake City a osídlili krajinu v jeho okolí.¹⁰⁴

Celkový počet příslušníků Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů je udáván celosvětově na 11,5 milionu. Ústředí církve sídlí ve městě Salt Lake City ve státě Utah.¹⁰⁵

Podle údajů uváděných samotnou Církví Ježíše Krista Svatých posledních dnů, která si o členství vede přesné údaje, překročil počet členů v roce 2011 již 14 milionů.¹⁰⁶

V čele církve stojí od roku 2008 Thomas S. Monson.¹⁰⁷

5.2 Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v ČR

První mormonský misionář Thomas Beisinger přijel z Vídně do Prahy v roce 1884. Pro své kázání byl však uvězněn a vypovězen ze země. Další misionářské působení pokračovalo na našem území až v roce 1929. Církev se v Československu rozvíjela, ale příchod druhé světové války tento rozvoj zastavil. Misionářská práce byla po obsazení země německou armádou přerušena. Po skončení války se misionáři do Československa vrátili v roce 1946, ovšem nástup komunismu jejich činnost opět zastavil a veřejná činnost církve byla v roce 1950 zakázána. Podobně jako jiné náboženské organizace členové

¹⁰² Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 88.

¹⁰³ Srov. BARRETT, D. V. *Sekty, kulty, alternativní náboženství*. s. 79.

¹⁰⁴ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 88.

¹⁰⁵ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 89.

¹⁰⁶ Srov. Mormoni čtrnáct milionů. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2011, roč. 2011, č. 1.

¹⁰⁷ Církevní vedoucí. *Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů* [online]. 2013 [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: <http://www.cirkev-jezise-krista.cz/informace-o-cirkvi/cirkev-v-ceske-republice/cirkevni-vedouci.html>

církve udržovali svou víru v utajení. Oficiálního uznání se církvi opět dostalo v roce 1990, ve stejném roce se také do Československa vrátili mormonští misionáři. V té době bylo v Československu 345 členů církve. Podle údajů uváděných samotnou církví, mají dnes mormoni v České a Slovenské republice celkem přibližně 2200 členů. Členové se scházejí ve 13 kongregacích v České republice a v 5 kongregacích na Slovensku.¹⁰⁸

V České republice působí přes sto misionářů, kteří chodí od města k městu a dům od domu. Misionáři jsou většinou mladí cizinci (především z Ameriky), kteří po studiu na vysoké škole přijíždějí do ciziny na 24 měsíců (chlapci), nebo na 18 měsíců (dívky) a nabízejí zájemcům sérii šesti osobních rozhovorů, po nichž je zájemce pozván na mormonskou bohoslužbu a ke křtu.¹⁰⁹

Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů byla v České republice zaregistrována do seznamu církví a náboženských společností dne 1. 3. 1990.¹¹⁰

Podle sčítání lidu v roce 1991 byl počet členů Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů odhadován na 300 – 700¹¹¹, při sčítání lidu v roce 2001 se k této náboženské skupině přihlásilo 1375 obyvatel České republiky.¹¹²

Podle sčítání lidu v roce 2011 se k Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů přihlásilo 923 obyvatel České republiky.¹¹³

5.3 Manipulativní techniky – konkrétní příklady

V této kapitole jsou ukázány některé konkrétní příklady na manipulativní techniky, které jsou používány v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů. Tyto příklady zasahují do osobního života členů skupiny, udávají předpisy pro každodenní život a ovlivňují jejich svobodné rozhodování.

¹⁰⁸ Historie Církve v České republice. *Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů* [online]. [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: <http://www.cirkev-jezise-krista.cz/informace-o-cirkvi/cirkev-v-ceske-republice/historie-cirkev-v-ceske-republice.html>

¹⁰⁹ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Netradiční náboženství u nás*. s. 39.

¹¹⁰ Data registrace církví a náboženských společností a svazů církví a náboženských společností. *Ministerstvo kultury* [online]. [cit. 2013-03-03] Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/registrace-a-evidence/data-registrace-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-a-svazu-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-11263/>

¹¹¹ Viz. Tabulka č. 1.

¹¹² Viz. Tabulka č. 2.

¹¹³ Viz. Tabulka č. 3.

5.3.1 Utajování obřadů

Pravidelné bohoslužby se konají v mormonských modlitebnách každou neděli. Do chrámu však přicházejí členové Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů pouze při trojí příležitosti:

1. V chrámech probíhá zasvěcovací obřad, při kterém se z běžného člena stává tzv. chrámový mormon. Tyto obřady jsou tajné a ani mormoni o nich nesmějí mezi sebou mluvit. Tyto obřady se podobají zasvěcovacím obřadům svobodných zednářů (důvodem je zřejmě to, že první představitelé mormonů patřili do zednářských lóží).

2. Do chrámu přicházejí manželské páry, aby byly tzv. „zpečetěny“. Podle nauky mormonů pouze takto uzavřené manželství je platné nejen až do smrti, ale manželé spolu budou i po smrti na věčnosti, až dosáhnou božského stavu.

3. Třetím možností pro vstup do chrámu je podle mormonského učení obřad křtu za mrtvé. Členové Církve věří, že i když člověk zemře, má ještě možnost stát se mormonem. Je však zapotřebí, aby se někdo z živých mormonů nechal za něj zástupně v chrámu pokřtít. K tomuto zástupnému křtu je nutné znát data narození i úmrtí dotyčného, z toho důvodu vynakládají mormoni velké úsilí i finanční prostředky na získávání těchto údajů o zemřelých lidech a vedou velké genealogické archívy.

Při těchto obřadech v chrámu mohou být přítomni pouze členové mormonské církve, nečlenům nebo nespolehlivým členům je vstup do chrámu zakázán.¹¹⁴

5.3.2 Povinná misijní činnost

Jednou ze zásad mormonské církve je, že mladí muži ve svých devatenácti letech přeruší studium a odcházejí na dva roky na misi do zahraničí. V tomto období se věnují pouze šíření mormonského učení. Náklady na misie si každý financuje sám. Pokud se pro vykonání misijní služby rozhodne dívka, nastupuje ji v jednadvaceti letech na dobu osmnácti měsíců. Před vysláním na misi jsou tito mormonští misionáři intenzivně vzděláváni v jazyce příslušné země, aby mohli v této zemi splnit svůj úkol co nejlépe. Dlouhá tradice mormonské církve v pořádání intenzivních kurzů desítek různých jazyků

¹¹⁴ Srov. NOVOTNÝ, T., Ježíš přišel do Ameriky. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. roč. 2001, č. 3. s. 14-16.

také napomáhá k tomu, že se tito misionáři v novém jazykovém prostředí úspěšně pohybují. V rámci misijní služby nabízejí mladí mormonští misionáři na počátku šest úvodních lekcí o svém učení v jazyce příslušné země, ve kterém mají také k dispozici všechnu potřebnou literaturu, především pak Knihu Mormon.¹¹⁵

Důvodem pro zařazení této činnosti mezi manipulativní techniky je nemožnost svobodného rozhodnutí pro misijní činnost nebo volba jiného druhu služby pro církve.

5.3.3 Oděv - garment

Před vysláním mladých mormonů na misijní cestu jsou většinou zasvěceni v chrámě do plného členství. Při tomto obřadu dostává každý mormon zvláštní spodní prádlo, nazývané garment, které je pak povinen nosit až do smrti po 24 hodin denně (výjimkami jsou koupání nebo veřejné sportovní akce). Toto prádlo má mormony ochraňovat před zlem a nemocemi. Původně se jednalo o oděv, který pokrýval celé tělo od kotníků až po zápěstí. Dnes se používá modernější střih, dosahující pouze ke kolenům a loktům.¹¹⁶

Toto prádlo mormoni nosí pod svým běžným oděvem zčásti také proto, aby jim připomínalo posvátnou smlouvu, kterou uzavřeli s Bohem.¹¹⁷

Předepsáním povinného oděvu, který musí člen skupiny nosit neustále, je zasahováno do osobní svobody jedince. Dalším problémovým prvkem je přesvědčení, že tento oděv ochrání nositele před působením zla a nemocí, což může na jedné straně vést k přílišnému spoléhání na tyto „ochranné“ funkce oděvu a například zanedbávání nebo odmítání lékařské péče. Na druhé straně může vést až k úzkostným stavům, pokud je jedinec nucen oděv z nějakého důvodu odložit a zůstat na určitou dobu „bez ochrany“ vystaven domnělému nebezpečí.

5.3.4 Stravování a sexualita

Podle knihy Nauky a smlouvy, která je vedle Knihy Mormon další z důležitých spisů mormonské církve, jsou mormonům předepsány určité jídelní předpisy. Tyto předpisy zakazují požívat např. „horké nápoje“, což je většinou interpretováno jako zákaz pití kávy a čaje nebo jiných nápojů obsahujících stimulační složky (např. CocaCola). Zakázáno je

¹¹⁵ Srov. NOVOTNÝ, T., Ježíš přišel do Ameriky. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. roč. 2001, č. 3. s. 14-16.

¹¹⁶ Srov. NOVOTNÝ, T., VOJTÍŠEK, Z. *Základní orientace v nových náboženských směrech*. s. 2.

¹¹⁷ Srov. BARRETT, D. V. *Sekty, kultury, alternativní náboženství*. s. 84.

také pití alkoholických nápojů nebo jiné drogy. Kromě stravovacích předpisů je mormonům také zakázáno kouření nebo žvýkání tabáku.¹¹⁸

Mormoni nemají přikázáno vegetariánství, ale mají jíst maso jen zřídka. Mormonská nauka také klade silný důraz na morálku. Sex před manželstvím a nevěra v manželství jsou odsuzovány stejně jako homosexualita.¹¹⁹

Předepsáním určitého seznamu zakázaných potravin nebo nápojů je zasahováno do svobodného rozhodování jedince.

¹¹⁸ Srov. NOVOTNÝ, T., Ježíš přišel do Ameriky. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. roč. 2001, č. 3. s. 14-16.

¹¹⁹ Srov. BARRETT, D. V. *Sekty, kulty, alternativní náboženství*. s. 84.

6 Scientologická církev

V této kapitole se zabývám Scientologickou církví, která v České republice zatím nemá příliš početnou členskou základnu. Nejprve popisuji vznikem této skupiny a její vývoj z celosvětového hlediska.. Dále se podrobněji věnuji situaci Scientologické církve v České republice od počátku jejího působení až do současné doby. Uvádím také konkrétní příklady některých manipulativních technik, které jsou v této skupině používány.

6.1 Základní údaje – vznik a vývoj

Zakladatelem Scientologické církve je americký spisovatel vědecko-fantastické literatury Lafayette Ronald Hubbard, který v roce 1950 publikoval svou nejznámější knihu Dianetika – moderní věda o duševním zdraví, od které si sliboval převrat v přístupu k otázkám lidské duše.¹²⁰

Odborná veřejnost však Hubbardovy teorie odmítla, což způsobilo jeho až fanatickou nenávisť vůči psychologům a psychiatrům. Odmítnutí jeho díla odborníky však nezabránilo zakládání tzv. Dianetických center, které měly působit „psychoterapeuticky“ na základě Hubbardových teorií.¹²¹

Dianetická centra vznikala na základě Hubbardovy knihy a zakládali je sami praktikanti dianetické metody.¹²²

V roce 1955 byla z dianetických center vytvořena Scientologická církev. Důvodem pro vytvoření církve byla pravděpodobně neustálá odborná kritika a snaha o dosažení daňových výhod.¹²³

Navzdory skandálům, úmrtím za podivných okolností, soudním sporům, kriminálním činům některých vysoce postavených členů a ostré kritice ze strany příbuzných i bývalých členů se scientologie rychle šířila především v USA, ale i v Evropě a celém světě. Po Hubbardově smrti v roce 1986 sice přečkala krizi, ale její šíření na Západě se výrazně

¹²⁰ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 258-259.

¹²¹ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Netradiční náboženství u nás*. s. 73.

¹²² Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 259.

¹²³ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Netradiční náboženství u nás*. s. 73.

zpomalilo. Počet členů Scientologické církve je udáván na několik milionů, seriózní odhady uvádí nejvýše několik stovek tisíc skutečných scientologů.¹²⁴

Se Scientologickou církví jsou také spjaté organizace, které využívají myšlenky a technologie R. Hubbarda. Z těchto organizací uvádím pouze nejznámější a ty, které mají zastoupení i v České republice.

6.1.1 Narconon

Program, který se zabývá pomocí drogově závislým. Byl založen v roce 1970 W. Benitezem, který se pomocí Hubbardových spisů dokázal vyléčit z drogové závislosti. Program Narcononu je rozdělen do dvou částí – preventivní a rehabilitační. Léčba drogové závislosti probíhá bez použití náhražkové drogy, např. metadonu. Při drogové rehabilitaci je také využíván purifikační program.¹²⁵

6.1.2 Administrativní technologie

Jedná se o systém metod řízení, vzdělávání managementu a motivace pracovníků. Tyto technologie byly R. Hubbardem vyvinuty pro potřeby rozrůstajících se dianetických center a měly sloužit ke zvládnutí této expanze po stránce administrativní a organizační. Za období největšího rozvoje je považován rok 1965, ve kterém Hubbard zavedl tzv. systém sedmi divizí, kterými řídil „své“ scientologické organizace. Tento systém je s menšími úpravami uplatňován dodnes ve všech scientologických organizacích. Scientology je tento systém považován za natolik efektivní, že vytvářejí firmy, které části tohoto systému nabízejí a prodávají podnikům na trhu manažerských dovedností.¹²⁶

¹²⁴ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 259-260.

¹²⁵ VORÁČEK, J., *Scientologie a technologie L.R.H.. Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. roč. 2000, č. 4. s. 32-34.

¹²⁶ VOJTÍŠEK, Z., *Docela lehce uvěřitelné. Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. roč. 2004, č. 1. s. 6-7.

6.1.3 Aplikovaná scholastika

Aplikovaná scholastika je systém principů a metod vzdělávání, který na základě Hubbardových teorií existuje již od 70. let. Na základě těchto vzdělávacích technologií se studenti naučí nejen jak se učit, ale především jak rozpoznat možné bariéry ve studiu a jak je odstraňovat.¹²⁷

Hubbardovy studijní technologie, které využívá jak jazyková škola LITE, tak vzdělávací centra BASIC, uchovává a licenčně poskytuje mezinárodní organizace Aplikovaná scholastika. Podobně jako u jiných aplikací Hubbardovy náboženské filosofie, bývá také Aplikované scholastice vytýkáno, že nekomunikuje s odbornou veřejností a nenavazuje na odpovídající vědní obory.¹²⁸

6.2 Scientologická církev v ČR

Střediskem Scientologické církve v České republice je Dianetické centrum v Praze, kde působí také Pražská mise Scientologické církve. Pobočky centra jsou také v Brně a Plzni. Počet praktikujících scientologů je uváděn na několik desítek.¹²⁹

Při sčítání lidu v roce 2011 se ke Scientologické církvi přihlásilo celkem 374 členů.¹³⁰

Scientologická církev není v České republice registrována jako náboženská společnost, o registraci dosud nepožádala a působí jako občanské sdružení.¹³¹

V České republice také působí organizace spjaté se Scientologickou církví. První jazyková škola LITE vznikla v roce 1997 v Praze a od roku 1998 ji provozuje občanské sdružení LITE. V dnešní době má jazyková škola LITE pobočky ve 13 městech České republiky.

Další úspěšnou aktivitou založenou na Hubbardových studijních technologiích jsou vzdělávací centra BASIC. První studijní centrum u nás bylo založeno roku 2002 v Praze a v současnosti působí centra v dalších 12 městech České republiky. Cílem těchto center je „pomáhat dětem a studentům jakéhokoli věku zvládat problémy se čtením, psaním či

¹²⁷ VORÁČEK, J., Scientologie a technologie L.R.H.. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. roč. 2000, č. 4. s. 32-34.

¹²⁸ VOJTÍŠEK, Z. Scientologická škola v Brně. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. roč. 2009, č. 2. s. 67-68.

¹²⁹ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 260.

¹³⁰ Viz. Tabulka č. 3.

¹³¹ Srov. Právní postavení Scientologické církve v Evropě a ve světě. *Scientologická církev v dalších zemích Evropy* [online]. [cit. 2013-03-24]. Dostupné z: <http://www.scientology.cz/scientologie-eu-dalsi.php>

pravopisem pomocí specializovaného doučování založeného na studijní technologii.“ Toto doučování je poskytováno vyškolenými soukromými učiteli, kteří se žákům věnují individuálně. Na základě povolení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy působí od roku 2009 vedle studijního centra BASIC v Brně také základní a mateřská škola.¹³²

Prodejem Hubbardových administrativních technologií se v České republice zabývají tři organizace. První z nich firma Bernard Schmitt vznikla v roce 1993, v roce 1995 vznikla společnost Business Success a Hubbardova akademie administrativy působící od roku 2003.¹³³

V České republice působí od roku 1998 jako občanské sdružení také Narconon, které organizuje preventivní přednášky o drogové závislosti.¹³⁴

6.3 Manipulativní techniky – konkrétní příklady

V této části popisují některé konkrétní příklady manipulativních technik, které jsou používány ve Scientologické církvi. Auditing, Oxfordský test osobnosti a purifikační program jsou techniky, které používá výhradně Scientologická církev. Tyto techniky vycházejí z učení R. Hubbarda a jsou praktikovány stejným způsobem téměř ve všech oblastech, kde mají scientologové své zastoupení. V České republice je možné se s těmito technikami setkat v nabídce Dianetických center, která nabízejí různé psychologické kurzy a semináře, kde jsou tyto techniky uplatňovány.

6.3.1 Auditing

V pojetí dianetických center Scientologické církve je to terapeutické sezení, při kterém má auditovaný jedinec v ruce detektor lži (v Scientologické církvi nazývaný E-metr neboli elektro-psychometr) a zpravidla v lehkém hypnotickém stavu v sobě objevuje určitý negativní zážitek. Tento zážitek pak auditorovi (ten kdo sezení vede) mnohokrát opakuje, znovu ho prožívá, objevuje nové detaily o jejichž pravdivosti je pak nezpochybnitelně přesvědčen. Konec tohoto traumatizujícího sezení pak bývá doprovázen euforií a úlevou,

¹³² VOJTÍŠEK, Z. Rozvoj ve strmém gradientu. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. roč. 2011, č. 4., s. 131-133.

¹³³ VOJTÍŠEK, Z., Docela lehce uvěřitelné. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. roč. 2004, č. 1. s. 6-7.

¹³⁴ VORÁČEK, J., Scientologie a technologie L.R.H.. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. roč. 2000, č. 4. s. 32-34.

kteřá je vykládána jako důkaz o odstranění tohoto negativního zážitku. Auditovaný je takto připraven na příští auditing, při kterém může řešit další problém. Auditor zážitky probírané na sezeních detailně zapisuje a archivuje.¹³⁵

Na auditingy je časem vypěstován návyk, důvodem je především vyhledávání stále nových problémů a pseudoprotblémů (pokud již nejsou problémy nalezeny v tomto životě, hledá se v údajných minulých životech), strach ze zhoršení psychického stavu (při přerušení auditingů by se auditovanému údajně vrátily všechny jeho již vyřešené problémy). Závislost je také udržována dluhy, do kterých se jedinec postupně dostane, a obavami ze zveřejnění osobních údajů, které při auditingu sdělil. Auditovaní se také dostávají do sociální izolace, protože za negativní zážitky zpravidla viní své dosavadní okolí, nové přátele pak nacházejí výhradně mezi scientology.¹³⁶

6.3.2 Oxfordský test osobnosti

První kontakt se zájemci je zpravidla zprostředkován tzv. Oxfordským testem osobnosti, který je nabízen zdarma. Po vyhodnocení testu jsou na základě jeho výsledků nabízeny další kurzy nebo programy, především pak auditing.

Při vyhodnocení testu je kladen důraz především na účelovost interpretace výsledků. Výsledky často vycházejí podprůměrně a test se tak stává nástrojem vzbuzení strachu, pocitu nedostatečnosti a naléhavé potřeby využít placených služeb a programů diabetických center, která test zdarma poskytují. V tomto pojetí se z testu stává spíše obchodní trik, než objektivní a vědecká metoda, kterou klienti od testu očekávají.¹³⁷

6.3.3 Purifikační program

Purifikační program je založený na Hubbardově metodě a je Scientologickou církví používán a nabízen jako prostředek pro odstranění škodlivých látek a jedovatých látek, které se podle Hubbarda v lidském těle stále ukládají. Tyto jedy vázané na tuky se pohybem při joggingu uvolňují z buněk a díky pocení při pobytu v sauně se jich tělo zbavuje. Při tomto očištném programu se také uplatňuje Hubbardova teorie (podobně jako

¹³⁵ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 259.

¹³⁶ Srov. VOJTÍŠEK, Z. *Netradiční náboženství u nás*. s. 74.

¹³⁷ VOJTÍŠEK, Z., *Náboženství kontroverze. Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. roč. 2000, č. 4. s. 11-13.

například u auditingu), že člověk se může negativních jevů zbavit tehdy, když je znovu prožije. V případě purifikačního programu má být důkazem tohoto „znovuprožitím“ svědění a zrudnutí kůže v sauně, které je údajně způsobeno tím, jak jedovaté látky odcházejí z těla ven. Ve skutečnosti jsou však tyto příznaky důsledkem rozšíření cév, ke kterému dochází působením niacinu, jehož vysoké dávky jsou součástí purifikačního programu. Zvláštní místo má tato purifikace v programu Narconon.¹³⁸

6.3.4 Nový jazyk

R. Hubbard ve svých spisech zavádí psychologické pojmy, které však vytrhává z kontextu původních teorií a dává jim nové významy. Vedle sebe klade slova převzatá z různých vědních oborů, přitom se vydává za vědce a dianetiku za vědeckou disciplínu s duchovním přesahem.¹³⁹

Osvojování a používání nového slovníku má dvě hlavní funkce. První spočívá v odtržení jedince od jeho přirozeného prostředí a v jeho izolaci uvnitř společenství, které tímto vlastním jazykem disponuje. Druhou funkcí je postupné překrucování smyslu slov, umožňující nasměrovat postupně uvažování jedince k určitému smyslu a odstranit eventuální zábrany. Vedlejší funkcí nových pojmů je, že tato nová řeč pomáhá „zasvěceným“, aby se mimo sektu poznali a bez rizika se identifikovali.¹⁴⁰

6.3.5 Vyvolávání pocitu viny

Polovojenská organizace této sekty vyžaduje od svých členů přísné dodržování předpisů. V důsledku těchto předpisů jsou definováni tzv. *supresoři* neboli nepřátelé sekty, tedy osoby, jejichž činy škodí organizaci nebo jsou považovány za ohrožující. Každý postoj, který je považován za supresivní, má za následek převýchovu na základě sebekritiky, zpovědi nebo auditingu. Je-li přestupek proti předpisům považován za příliš závažný, je jedinec potrestán nějakou sankcí. Existuje kolem 36 „úrovní disciplinárního řízení“, od důtky až po vyloučení. V uzavřeném prostředí, kde život ve společenství vyvolává každodenní konflikty, je běžné udávání a donášení. Udavač je zproštěn viny, protože udání

¹³⁸ VOJTÍŠEK, Z., Náboženství kontroverze. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. roč. 2000, č. 4. s. 11-13.

¹³⁹ Srov. BLAZ, J. *sekt*. s. 74-75.

¹⁴⁰ Srov. ABGRALL, J. M. *Mechanismus sekt*. s. 169-170.

není považováno za obvinění některého člena skupiny, ale za uchránění organizace před supresivním postojem.¹⁴¹

¹⁴¹ Srov. ABGRALL, J. M. *Mechanismus sekt*. s. 170.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo ukázat konkrétní příklady manipulativních technik používaných v sektách působících na území České republiky. Přestože výběr byl zúžen pouze na čtyři sekty, u každé z nich bylo možné nalézt konkrétní příklady manipulativních technik.

První část práce se věnuje problematice definice obecně rozšířeného pojmu „sekta“ a vymezení základních charakteristických znaků sekty. Při hledání definice termínu „sekta“ jsem zjistila, že obecně platná definice, která by tento pojem zcela obsáhla, zatím nebyla vytvořena a slovo „sekta“ se vysvětluje nejčastěji pomocí jejich charakteristických znaků nebo za pomoci etymologie tohoto pojmu.

V další části práce uvádím přehled nejčastěji používaných manipulativních technik, které sekty praktikují. Manipulativní techniky jsou rozděleny do dvou skupin, na techniky ovlivňující především psychickou stránku osobnosti jedince a na techniky fyzické manipulace, které zasahují do osobního prostoru člověka. Techniky psychické manipulace jsou ještě dále rozděleny na čtyři kategorie (řízené chování, řízené myšlení, řízené emoce a řízené informace) podle oblasti psychiky jedince, kterou postihují nejvíce. V práci uvádím celkem 16 technik psychické manipulace a 3 techniky fyzické manipulace. Tento výčet nezahrnuje zcela všechny typy manipulativních technik a možností, kterými sekty ovlivňují své členy. Uvedeny jsou především ty manipulativní techniky, které používají sekty působící na našem území.

V další části práce se zabývám konkrétními sektami (Svědkové Jehovovi, Hnutí Haré Kršna, Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, Scientologická církev). U každé ze sekt jsem vždy nejprve uvedla historické pozadí vzniku a její celosvětový vývoj. Dále jsem se zaměřila na vývoj jednotlivých sekt na území ČR od počátku jejich působení na našem území s důrazem na vývoj po roce 1989.

Na závěr u každé sekty uvádím konkrétní příklady používání manipulativních technik, celkem je těchto příkladů v práci popsáno 18. U Svědků Jehovových uvádím jako manipulativní techniku například sociální izolaci, předepsaný zákaz transfúze nebo odmítání vojenské a civilní služby. K Hnutí Haré Kršna jsem jako manipulativní techniku vybrala například recitování nebo zpěv manter, u Mormonů například utajování obřadů nebo předepsaný oděv. V kapitole zabývající se Scientologickou církví jsem uvedla jako manipulativní techniky například auditing nebo purifikační program. Příklady jsem zvolila

tak, aby vystihovaly manipulativní charakter, byly pro danou sektu typické a aby se u jednotlivých sekt neopakovaly.

Zmiňované příklady mohou sloužit pro rozšíření informačních pramenů pro studenty, kteří se s problematikou sekt a náboženských společností setkají při výuce Religionistiky na vysoké škole nebo i pro studenty středních škol, kteří se s tématem sekt setkávají nejčastěji v rámci Základů společenských věd nebo Občanské nauky.

Při zpracovávání tématu bakalářské práce jsem narazila na další otázky, které s problematikou manipulativních technik souvisejí, ale z důvodu rozsahu práce nebyl prostor se jimi podrobně zabývat. Takovými otázkami jsou například: Jak se manipulaci bránit? Do jaké míry nebo zda vůbec si členové sekty manipulaci uvědomují? Které osoby (z hlediska věku, vzdělání, sociální skupiny atd.) jsou více manipulovatelné a které méně? S odpovědí na posledně zmíněnou otázku souvisí i následující: Na jakou skupinu lidí se zaměřují sekty při náboru nových členů? Dalším předmětem zájmu by mohl být také výzkum příznaků, podle kterých lze rozpoznat snahu o manipulaci nebo otázka jak vhodně pomoci lidem, kteří manipulaci sekt podlehlí.

Tato práce záměrně neuvádí celkové hodnocení jednotlivých manipulativních technik, jejich dopady na psychiku jedince nebo vlastní názor na jednotlivé způsoby manipulace. Hodnocení manipulativních technik totiž závisí na mnoha souvislostech nebo úhlu pohledu, jakým se na manipulaci díváme a za jakým účelem je manipulace používána.

Literatura a prameny

Literatura:

- ABGRALL, Jean-Marie. *Mechanismus sekt*. Vyd. 1. Překlad Milada Horáková. Praha: Karolinum, 2000, 253 s. ISBN 80-718-4774-7.
- BARRETT, David V. *Sekty, kulty, alternativní náboženství*. 1. vyd. Praha: Ivo Železný, 1998. ISBN 80-240-0066-0.
- BLAZ, . *Nebezpečí sekt*, 2002, 239 p. ISBN 80-865-6807-5.
- FUJDA, Milan a LUŽNÝ, Dušan. *Oddaní Kršny: hnutí Haré Kršna v pohledu sociálních věd*. Vyd. 1. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2010, 255 s. ISBN 978-80-7043-951-7.
- HASSAN, Steven. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. Vyd. 1. V Brně: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, 286 s. ISBN 80-858-8003-2.
- LUZ, Dusan. . 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1645-0.
- MARTINKOVÁ, Milada. *K problematice náboženských sekt v České republice: (některé kriminologické pohledy a poznatky)*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, 91 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-61-4.
- MRÁZEK, Miloš. *Děti modrého boha: tradice a současnost hnutí Haré Kršna*. 1. vyd. Praha: Dingir, 2000, 75 s., [16] s. fot. příl. ISBN 80-902-5281-8.
- NOVOTNÝ, Tomáš a Zdeněk VOJTÍŠEK. *Základní orientace v nových náboženských směrech*. 3. vyd. Praha: Oliva, 1995, 47 s. Přednášky, studie a texty Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů. ISBN 80-859-4200-3.
- PLHÁKOVÁ, Alena. *Dějiny psychologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-0871-X
- ŠTAMPACH, Odilo Ivan. *Sekty a nová náboženská hnutí: naděje a rizika*. 2. vyd. Praha: Oliva, 1995, 15 s. ISBN 80-859-4201-1.
- VÁCLAVÍK, David. *Sociologie nových náboženských hnutí*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 150 s. ISBN 978-80-86702-22-3.
- VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. 1. vyd. Portál, 2004, 462 s. ISBN 80-717-8798-1.
- VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Netradiční náboženství u nás*. 2. vyd., (V nakl. Gaudeamus 1. vyd.). Hradec Králové: Gaudeamus, 1999, 151 s. ISBN 80-704-1099-X.
- VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*. Brno: L.Marek, 2005, 233 s. Pontes Pragenses. ISBN 80-862-6369-X.

Prameny:

- Církevní vedoucí. *Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů* [online]. 2013 [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: <http://www.cirkev-jezise-krista.cz/informace-o-cirkvi/cirkev-v-ceske-republice/cirkevni-vedouci.html>
- Data registrace církví a náboženských společností a svazů církví a náboženských společností. *Ministerstvo kultury* [online]. 2007 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/registrace-a-evidence/data-registrace-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-a-svazu-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-11263/>
- DUŠEK, Pavel Petr. Vše pro spásu. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2009, roč. 2009, č. 3. ISSN 1212-1371.
- Historie Církve v České republice. *Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů* [online]. 2013 [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: <http://www.cirkev-jezise-krista.cz/informace-o-cirkvi/cirkev-v-ceske-republice/historie-cirkve-v-ceske-republice.html>
- MALÝ, Michal. Čí volba a čí svědomí?. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2005, roč. 2005, č. 3. ISSN 1212-1371.
- Mormonů čtrnáct milionů. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2011, roč. 2011, č. 1. ISSN 1212-1371.
- MEZINÁRODNÍ SPOLEČNOST PRO VĚDOMÍ KRIŠNY. *Hnutí Hare Krišna* [online]. 2007 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.harekrsna.cz/cvs/>
- NOVOTNÝ, Tomáš. Ježíš přišel do Ameriky. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2001, roč. 2001, č. 3. ISSN 1212-1371.
- Právní postavení Scientologické církve v Evropě a ve světě. *Scientologická církev v dalších zemích Evropy* [online]. 2009 [cit. 2013-03-24]. Dostupné z: <http://www.scientology.cz/scientologie-eu-dalsi.php>
- Registrované církve a náboženské společnosti - počty věřících. *Ministerstvo kultury* [online]. 2007 - [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=382>
- REMEŠ, Prokop. Historie Svědků Jehovových u nás. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 1998, roč. 1998, č. 1. ISSN 1212-1371. Dostupné z: <http://www.dingir.cz/rok98.shtml>
- REMEŠ, Prokop. Mysleli jinak. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 1998, roč. 1998, č. 4. ISSN 1212-1371. Dostupné z: http://www.dingir.cz/dingir/1998_4/
- TRILOKÁTMA, Dás. Dospívání Kršnových oddaných. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2010, roč. 2010, č. 2. ISSN 1212-1371. Dostupné z: http://www.dingir.cz/dospivani_krsnovych_oddanych.shtml
- VELECHOVSKÝ, Petr. Svědkové a odpadlíci. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 1999, roč. 1999, č. 1. ISSN 1212-1371.
- Veřejná databáze. *Český statistický úřad* [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-10-28]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?kapitola_id=87&stranka=0
- Veřejná databáze. *Český statistický úřad* [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-10-28]. Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30629&th=&v=&vo=null&vseuzemi=null&void=>

Manipulativní techniky sekt v ČR

- VOJTÍŠEK, Z., Co se slovem „sekta“. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. roč. 2004, č. 4. ISSN 1212-1371.
- VOJTÍŠEK, Zdeněk. Docela lehce uvěřitelné. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2004, roč. 2004, č. 1. ISSN 1212-1371.
- VOJTÍŠEK, Zdeněk. Náboženství kontroverze. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2000, roč. 2000, č. 4. ISSN 1212-1371.
- VOJTÍŠEK, Zdeněk. Rozvoj ve strmém gradientu. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2011, roč. 2011, č. 4. ISSN 1212-1371.
- VOJTÍŠEK, Zdeněk. Scientologická škola v Brně. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2009, roč. 2009, č. 2. ISSN 1212-1371.
- VORÁČEK, Jiří. Scientologie a technologie L.R.H.. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2000, roč. 2000, č. 4. ISSN 1212-1371.

Přílohy

Příloha č. 1

Tabulka č. 1 – Údaje ze sčítání lidu v roce 1991¹⁴²

Věřící podle náboženského vyznání - stav k 1.3.1991	Obyvatel celkem
věřící - hlásící se k církvi, náboženské společnosti	4 519 415
z toho:	
Apoštolská církev	1 485
Bratrská jednota baptistů	2 544
Církev adventistů sedmého dne	7 674
Církev bratrská	2 759
Církev československá husitská	178 036
Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů	odhad 300-700
Církev řeckokatolická	7 030
Církev římskokatolická	4 021 385
Českobratrská církev evangelická	203 996
Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	4 151
Evangelická církev metodistická	2 855
Federace židovských obcí v České republice	1 292
Jednota bratrská	2 385
Křesťanské sbory	3 017
Luterská evangelická církev a.v. v České republice	dle reg. 10 000
Náboženská společnost českých unitářů	365
Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	14 575
Novoapostolská církev v České republice	427
Pravoslavná církev v českých zemích	19 354
Slezská církev evangelická augsburského vyznání	33 130
Starokatolická církev v České republice	2 255

¹⁴² Registrované církve a náboženské společnosti - počty věřících. *Ministerstvo kultury* [online]. 2007 - [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=382>

Příloha č. 2**Tabulka č. 2 – Údaje ze sčítání lidu v roce 2001¹⁴³**

Věřící podle náboženského vyznání - stav k 1.3.2001	Obyvatel celkem
věřící - hlásící se k církvi, náboženské společnosti	3 288 088
z toho:	
Církev římskokatolická	2 740 780
Církev československá husitská	99 103
Církev československá evangelická	117 212
Slezská církev evangelická augsburského vyznání	14 020
Církev pravoslavná	22 968
Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	23 162
Církev adventistů sedmého dne	9 757
Církev starokatolická	1 605
ostatní	259 481

¹⁴³ Registrované církve a náboženské společnosti - počty věřících. *Ministerstvo kultury* [online]. 2007 - [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.mkr.cz/scripts/detail.php?id=382>

Příloha č. 3**Tabulka č. 3 – Údaje ze sčítání lidu v roce 2001¹⁴⁴**

Věřící podle náboženského vyznání - stav k 26.3.2011	Obyvatel celkem
celkem věřících i nevěřících	10 436 560
z toho:	
věřící - nehlásící se k žádné církvi ani náboženské společnosti	705 368
věřící - hlásící se k církvi, náboženské společnosti	1 463 584
z toho:	
Anglikánská církev	112
Apoštolská církev	4 930
Bratrská jednota baptistů	3 208
Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü	3 484
Církev adventistů sedmého dne	7 391
Církev bratrská	10 865
Církev československá husitská	39 229
Církev Křesťanská společenství	9 377
Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v České republice	923
Církev řeckokatolická	9 883
Církev římskokatolická	1 082 463
Církev sjednocení (moonisté)	65
Církev živého Boha	371
Česká hinduistická náboženská společnost	427
Českobratrská církev evangelická	51 858
Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	6 632
Evangelická církev metodistická	1 949
Federace židovských obcí v České republice	1 129
Hnutí Grálu	232
Hnutí Nového věku (New Age)	22
Jednota bratrská	2 152
Křesťanské sbory	3 450
Luterská evangelická církev a. v. v České republice	2 589
Mezinárodní společnosti pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna	673
Náboženská společnost českých unitářů	155
Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	13 069
Novoapoštolská církev v ČR	96
Obec křesťanů v České republice	883
Pravoslavná církev v českých zemích	20 533
Ruská pravoslavná církev	5 817
Scientologická církev	374
Slezská církev evangelická augsburského vyznání	8 158
Starokatolická církev v ČR	1 730
Ústředí muslimských obcí	1 437
Višva Nirmala Dharma	1 098
nepřesně uvedené křesťanské církve	91 894
buddhismus	2 617
esoterismus	4
hinduismus	210
islám	1 921
judaismus	345
bez náboženské víry	3 604 095
ostatní	4 662 455

¹⁴⁴ Registrované církve a náboženské společnosti - počty věřících. *Ministerstvo kultury* [online]. 2007 - [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=382>